

גליון מס' 89

ב"ה, ערב שבת קודש פרשת בחוקותי תשפ"ב

כיקרוב

בלימוד החסידות ובדרכי החסידות

הזרחתו מגז' לנו

לרגל ל"ג בעומר, יומא דהילולא דרשב"י,
רב־שיח נרחב, עמוק, נוקב וראשון מסוגו עם
ראשי מגידי השיעורים בתכניות לימוד החסידות
של 'לב לדעת – תפארת שמשון':
הרה"ג ר' יהודה כהן, הרה"ג ר' מאיר אלייאני,
הרה"ג ר' יהושע גרינפלא, הרה"ג ר' פנחס וואלאך
על לימוד החסידות וחיוניותו לכל יחיד

לזכר ולעילוי נשמת מ"ה נספי האסון הנורא במירון
בעלותם בלהב השמימה בליל ל"ג בעומר תשפ"א

כִּי קָרֹב אֵלֶיךָ

ערב יום הילולת רבי שמעון בר יוחאי שעל שמו רשומה ועל ידו באה תורת הסוד לעולם, כינסנו ארבעה תלמידי חכמים מובהקים המגשים דבר יום ביומו את תכניות לימוד החסידות של 'לב לדעת' – תפארת שמשון, שעל ידי תורת חב"ד לבני הישיבות בראשות הרב משה שילת שליט"א, הקונות להן שביתה ונחלה מבורכת בכל היכלי התורה בקרב כל החוגים, החצרות והעדות.

הושבנו אפוא לשולחן אחד את הרה"ג ר' יהודה כהן, הרה"ג ר' מאיר אליאני, הרה"ג ר' יהושע גרינפלד והרה"ג ר' פינחס וואלאך. כל אחד מהם בר אוריין נודע, מרביץ תורה לעדרים וצבר מאות ואלפי שעות של לימוד והקניית תורת החסידות לרבים וליחידים.

אחת הייתה מטרתנו ברב שיח זה: ללבן באופן יסודי ועמוק את חזיונותו של לימוד החסידות, להמחיש את הדברים ולתת להם יתדות, בשפה מובנת ונהירה.

נפתח בשאלה פשוטה אך מתבקשת לדיון שלפנינו: מה חסר לבחור ישיבה ואברך כולל בלימוד הגמרא והלכה וסוגיות בעיון, ומדוע לו ללימוד חסידות להשלמת נפשו? הרב פינחס וואלאך: זו שאלה שצריך לשאול בנפרד כל אחד שהתקרב לחסידות, שהרי לא לכולם היה חסר אותו דבר. אני הרי מגיע מהעולם החסידי וחלק מעולם

לקראת ל"ג בעומר, יומא דהילולא דרשב"י, כינסנו לשולחן אחד ארבעה תלמידי חכמים נודעים, הנמנים עם ראשי מגידי השיעורים בתכניות לימוד החסידות של 'לב לדעת' – תפארת שמשון: הרה"ג ר' יהודה כהן, הרה"ג ר' מאיר אליאני, הרה"ג ר' יהושע גרינפלד והרה"ג ר' פינחס וואלאך – לרב־שיח עמוק, נוקב וראשון מסוגו אודות לימוד החסידות והחזיונות הכרוכה בו לכל יחיד ולכל מבקש

בנימין ליפקין

צילומים: זאבי גרין

הדבר מאז:

ורק כשלמדתי חסידות בקביעות ובהעמקה גיליתי עולם חדש. ובהקשר לשאלתך – ההשקפה שלי על לימוד התורה השתנתה לחלוטין.

עד אז חשבתי שידיעת התורה עניינה הוא 'מעלת המין האנושי' – הבנת השכל. פתאום גיליתי שהעניין של לימוד התורה הוא דבקות בקב"ה. מדוע? אומר בשתי מילים: משום שהתורה היא בעצם חכמתו ורצונו של הקב"ה, וכפי שמבואר באריכות בתניא פרק ה' – דווקא על ידי לימוד התורה והבנת השכל שבה, האדם מתאחד עם הרצון של הקב"ה, והקב"ה ורצונו הם אחד. דבקות והתאחדות זו היא ההתאחדות הכי עמוקה שיכולה להיות – יותר מאשר בקיום המעשי של המצוות (שאף שגם הן רצונו של הקב"ה, עדיין בקיומן אין התאחדות פנימית בין מקיים המצווה שנשאר בפני עצמו לרצון האלוהי שבמעשה המצווה).

הדבר הזה לא מבואר בשום סוגיא בש"ס שלמדתי. רק תורת החסידות, פנימיות התורה, שמתעסקת עם הדברים הפנימיים, מה שנמצא מתחת לפני השטח, היא זו שמבארת את זה, ולא בדרך אגב אלא בצורה ארוכה ומוסברת.

זו ממש סוגיא שלמה. יש הרבה מאמרים על זה, הן מאדמו"ר הזקן והן מהאדמו"רים שאחריו. וכפי שהם מבארים, לא עצם ידיעת ההלכות היא זו שמחברת אותך עם הקב"ה יותר משאר המצוות, אלא היגיעה להבין את החכמה והרצון של הקב"ה, להבין אותם בשכל

המושגים שהתחנכתי עליו היה לימוד בספרי חסידות, אבל באמת גם אצלי היה איזה שינוי ממה שהורגלתי על ידי אבי ורבותי ועל זה אני יכול לדבר. כבחור צעיר, אף על פי שישבתי ולמדתי ולא חסרה לי חיות בלימוד עצמו, תמיד הרגשתי שחסר לי איזה רקע כללי שמתחת לפני השטח. עם כל הביאורים בספרי מוסר, מחשבה וחסידישע ספרים שלמדתי ושמעתי, עדיין לא התיישבה אצלי השאלה הכללית שמסתמא מציקה לצעירים רבים – סוף כל סוף, מדוע ירדנו לעולם הזה.

כל יהודי פותח את היום שלו באמירת 'מודה אני' שבה הוא בעצם מודה להשי"ת שהחזיר את נשמתו לגופו ולא השאירה אצלו בעולמות העליונים. לאחר מכן הוא מברך ברכת התורה ומאחל לעצמו ולכל עם ישראל שנהיה 'כולנו יודעי שמך ולומדי תורתך לשמה'. המטרה שלנו והשאפה שלנו היא להיות שייכים לתורה, לשבת וללמוד תורה בדבקות ובעיון כל ימי חיינו. אך אם זה העניין, הנשמה למעלה יכולה לעיין בדברים שכליים בקלות יותר ובצורה מושלמת; בפועל ירדנו לעולם כל כך קורן ומעניין, כדי שדווקא כאן נעשה זאת – מדוע? אמורה להיות לזה איזושהי תשובה, איזושהי ביאור פנימי.

במילים אחרות: כבחור חסידי חונכתי שהמטרה היא להיות עובד ה'. וזו צריכה ביאור: מהי בדיוק העבודה? סתם עצם העשייה של המצוות? סתם לשבת וללמוד? צריך מטרה כלשהי.

אז התחלתי ללמוד ולהתעניין, לא זו המסגרת להאריך בפרטים אבל התעניינתי הרבה בספרי מחשבה ומוסר מחכמי ישראל הראשונים,

הזה, שהזכירו כאן קודם, שקשה מאוד לעשות זאת בלי להבין מהי המשמעות האמיתית של הדברים.

ומשגחים בעלי דעה ומסורה, ובנוסף שמעתי גם ועדים ושמעוסין מחוץ למסגרת הישיבה, זאת בנוסף על החינוך המעולה שקיבלתי מהבית להתמדה וידיעת התורה, דקדוק ההלכה ולעבודת המוסר בצורה מפליאה, ולאו דווקא שהיה חסר לי משהו. אבל כשפתחתי לראשונה מאמר חסידות, גיליתי פתאום שיש עומק ותוכן עשיר שמרומם את המוח ואת הנפש לפסגות הרבה יותר גבוהות.

עבדן אהם ידות

הרי אני עובד את עצמי ולא את השם.

אפשר לראות זאת בפירוש בספר התניא, בסוף פרק לו - אחרי כל האריכות המופלגה בביאור מעלת קיום המצוות המעשיות, שואל אדמו"ר הזקן, כיצד יסתדר כל מה שכתב עם מה שאמרו חז"ל "ותלמוד תורה כנגד כולם"?

ותוכן המענה על כך הוא, שאמנם מצד מעלת המשכת האור והשלמת הנפש, ברור שהמעלה הגדולה ביותר היא "תלמוד תורה", אולם כוונת השי"ת בבריאת העולמות מכריחה לוותר על ההתעלות וההתאחדות עם הקב"ה בדרגות גבוהות, ולרדת דווקא לדרגות נמוכות של מצוות מעשיות, ולכן מצווה שאינה יכולה להיעשות על ידי אחרים דוחה תלמוד תורה.

השאלה היא, האם אנחנו מחפשים שלמות או שמחפשים למלא את תכליתו של האדם.

וייתכן שזוהי אכן תשובה על השאלה "מה חסר בלי חסידות": בלי חסידות עובדים את ה' כדי להשלים את החסר האיש. אבל תורת החסידות מלמדת לעבוד את ה' בהתאם למאמר חז"ל (בסוף מס' קידושין): "אני לא נבראתי אלא לשמש את קוני"!

הרב יהושע גרינפלד: אם יורשה לי להוסיף פרט קטן, בהמשך לדבריו הנכוחים של הרב כהן. סגנון הלימוד הרווח כיום בישיבות הליטאיות - בהן למדתי - הוא הניסיון לחקור כל דבר לשורשו, ולא דווקא לחפש מהלך נוסף וביאורים אחרים. ואם כן, לא יתכן שכך יתעסקו בסוגיות ההלכתיות ובה בעת לא יחקרו לעומק ויגלו את שורשם של עיקרי הדת והאמונה.

הרב אלייאני: בעצם גם הצימאון לדעת ולהעמיק נובע גם כן מתחושת חסר מסוימת. מדוע אני רוצה להעמיק יותר? משום שאני

מרגיש שנמצאים כאן דברים עמוקים יותר, מה שכתוב לפני כן - לא מספק לחלוטין. קורה שלומדים עניין כלשהו שבעלי המוסר מבארים בו דרך מסוימת, והתחושה היא שזה לא מספיק, אני לא שלם עם זה. מדוע? הרמב"ם כותב ב'מורה נבוכים' שלא יתכן שהקב"ה שונא את הגוף שהרי הוא ברא אותו! כשאומרים "כי הם חיינו ואורך ימינו" זה אמור להיות עם סיפוק שלם, עם שמחה ועונג אמיתיים, שלא מתוך הדחק וחוסר ברירה אנו עבדים של הקב"ה אלא כי יש בנו ניצוץ אלוקי שהוא חלק אלוהי ממעל ממש, שמעצים את מעשה המצוות מתוך תשוקה ואהבה להשי"ת. החסידות נותנת את התמונה המלאה לכל פרטיה, וכזו שתואמת ל'תורת חיים' בצורה מושלמת.

הרב פינחס וואלאך: זה מה שאדמו"ר הזקן כותב בהקדמה לספר התניא, שספרי המוסר לא בהכרח פועלים על כולם בצורה שווה, ואילו החסידות מתאימה ומשפיעה על כל אחד ואחד. הוא מבאר שם שיש ספרי מוסר הבנויים על שכל אנושי, ואין שכל אדם זה מתפעל ומתעורר ממה שמתפעל שכל חברו. ספרי המוסר, גם של הראשונים כמו 'ארחות צדיקים' ו'חובות הלבבות', מבוססים על הכרח שכלי. מוסריות היא בעצם היושר הפנימי של המין האנושי. הם מתקבלים בלב ושכל ישר, ומכוח חשבון שכלי כזה וכזה מובן שההנהגה כלפי הקב"ה או כלפי הזולת צריכה להיות באופן אחר מהנהגת האדם עד כה. אבל יתכן שאנשים מסוימים מתעוררים מה'חשבון' הזה, ואנשים אחרים לא. אבל החסידות, שבנויה על פנימיות התורה ועל האמת של התורה, אמורה לפעול על כל אחד ואחד. כמובן גם בחסידות צריך להבין בשכל האנושי, ואדרבה זהו עיקר היגיעה בלימוד החסידות, להבין ולהפשיט את המושגים בשכל שלנו - אך בסופו של דבר היא מבוססת על דרך האמת ולכן היא מתאימה לכולם.

סור מרע ועשה טוב: מה קודם למה?

איזיק מהאמיל וביקשו ממנו שילמד עמם חסידות, ולשאלתו מדוע הם רוצים ללמוד השיבו שקשה להם להתגבר על המחשבות הזרות ועל היצר הרע. הוא הזדעזע ואמר להם: אתם רוצים להשתמש בחסידות, ב'פנימיות עתיק', בשביל כאלו עניינים נחותים?! הרי זה כמו לקחת מטאטא של זהב ולטאטא איתו את החדר שאסור לדבר בו דברי תורה. הם שאלו אותו: רגע, האם חסידות לא עוזרת לכאלו עניינים? והוא ענה: ודאי שחסידות מועילה אך לא זו המטרה שלה.

אנשים התרגלו לחפש פתרונות לבעיות שלהם והם מגיעים לחסידות כדי לפתור את הבעיות. צריכים לזכור שהמטרה העיקרית של חסידות, של לימוד פנימיות התורה, היא כדי להגיע לקשר וחבור אמיתי ונעלה לאין ערוך עם השי"ת. זאת אומרת, להגיע ב'עשה טוב' גופא לרמות הרבה יותר גבוהות. זה נכון שבפועל הוכח שגם בטיפול בבעיות הכי תחונות ונמוכות זו השיטה הטובה ביותר, אך לא זה העניין.

אם יורשה לי, אנסח את השאלה מחדש: אנשים כמונו, שמרגישים שהם עדיין שפלים ושייכים לעניינים נחותים ולכאורה עליהם להתמקד ב'סור מרע', האם וכיצד גם הם שייכים ללימוד פנימיות התורה, לדברים שהם כבשונו של עולם? ועל זה התשובה היא: אדרבה, כאשר אתה מונח בעניינים נמוכים, בעניינים לא טובים, כיצד נראה לך שתוכל לצאת משם?

אני נזכר בהתוועדות עם המשפיע הגה"ח רבי שניאור זלמן גופין שליט"א שנערכה לפני כחמש עשרה שנה. אברך אחד, שהגיע גם הוא מחסידות אחרת, סיפר סיפור ששמע על קבוצת חסידים שישבו ודיברו ביניהם ושאלו זה את זה במה הם עוסקים. החב"דניק ענה, שהוא כרגע חושב על א"ק ("אדם קדמון" - מדרגה עליונה בסדר ההשתלשלות, עוד לפני עולם האצילות). נענה הקוצקאי בחריפות ואמר: ואנחנו חושבים על הבטן... כלומר: אתה עוסק בעניינים נעלים ומרוממים, ואתנו לימדו שצריך קודם כל לעסוק בדברים הנמוכים, בחסרים הבסיסיים שלנו. כולם חייבו למשמע הסיפור, והאברך שאל

הכתוב אומר: "סור מרע ועשה טוב בקש שלום ורדפהו". לכאורה נשמע שהעיקר בכניסה לעבודת השם הוא לברוח מהרע - מה שבעלי המוסר הציצו, ורק לאחר מכן להרבות בטוב ולבקש שלום. איך זה מסתדר עם שיטת הבעש"ט ותלמידיו?

הרב יהושע גרינפלד: אחת הטענות שיש על לימוד החסידות - טענה אמיתית לפי ערך - היא שהעוסק בה עלול ללקות בחכמתו מרובה ממעשיו. בתחילת חודש אייר היה היארצייט של הרה"ק רבי מנחם מענדל מוויטבסק, בעל 'פרי הארץ' זי"ע, שזה אחד מהיסודות העיקריים של משנתו, להיזהר שכל השגה תבוא מיד לידי ביטוי במעשה. ממילא נשאלת השאלה: בשעה שלומדים בחסידות עניינים נעלים - היכן הזהירות שלא תהיה חכמתו מרובה ממעשיו? הפער בין המעשים לנושאים הנלמדים לכאורה גדול מאוד.

התשובה לזה היא ההבנה מהו באמת המדד האמיתי לחכמה מול המעשה ומהו היחס שצריך להיות ביניהם. לכאורה, הפירוש האמיתי בזהירות מ'חכמתו מרובה ממעשיו' הוא שבכל החכמה שיש בידינו, נעלית ככל שתהיה, אנו משתמשים עבור המעשה. דהיינו, שלא תהיה חכמה שנשארת בשלב הרעיוני ולא מנוצלת למעשה, שלא תהיה 'מרובה' מהמעשה ומנותקת ממנו.

על דרך זה בנוגע ל"סור מרע ועשה טוב": השאלה כשלעצמה, כשאלה בדרכי עבודה, היא שאלה נכונה. אך בלימוד החסידות והעניינים הנעלים, עצם הלימוד אמור לרומם אותנו ולהשפיע עלינו גם בסור מרע.

אלו לא שני דברים נפרדים. את כל העומק שאנחנו לומדים, אנחנו משתדלים ליישם אותו במעשה בפועל גם בסור מרע. כפי שרואים במציאות שיהודי שמשקיע, לומד חסידות ומונח בזה, מתחולל אצלו שינוי דרמטי בסור מרע, בשמירת העניינים, בהגדרת החושים בכלל. אפשר לראות את זה בחוש.

הרב פינחס וואלאך: ידוע הסיפור על האברכים שהגיעו לרבי

את ר' זלמן: נו, מה תאמר? לכאורה הקוצקאי צודק!

ר' זלמן חיך וענה: גם חב"דניקים חושבים על עצמם ועוסקים בתיקון עצמם, הרי בסופו של דבר התכלית היא "וידעת היום והשבות אל לבבך"; כמה וכמה פרקים בתנאי מדברים על חשיבות המעשה בפועל, שבלעדיו כל הכוונות והעומקים לא שווים מאומה. אבל אם אתה מונח במקום לא טוב, אתה מרגיש שבחיי היום יום היצר שולט עליך, ואתה רוצה לעצור אותו, לקשור אותו – עם מה תקשור אותו, עם א"ק או עם הבטן? איך תשכנע את האדם, איך תעצור את התאוות שלו? עם משלים, סיפורים, סיסמאות ומסרים יפים, או עם ההבנה האמיתית של האמת האלוקית, ולמה כל מה שהקב"ה רוצה ממך באמת נוגע ומחייב?!

יכולים לומר לך: מי שעובר עברה כזאת וכזאת, מקבל גיהנום חמור; הוא עובר על כך וכך לאוויים, ויש בהם כך וכך פרטים; זה לא בטוח יעבוד. אם אתה רוצה לקשור את הבטן אתה מוכרח להיות מונח בעולם אחר, נעלה יותר. אז גם בשביל סור מרע, אם מה שמעסיק אותך באמת זה לא דרגות באלוקות אלא חיי היום יום, הדרך השלמה והטובה ביותר לטפל בזה היא לשקוע בעניינים עמוקים ואמיתיים יותר, וכך להתרומם מהמקום שלך.

הרב יהודה כהן: אדרבה. ה"עשה טוב" דורש "סור מרע" הרבה יותר ממה שדורש ה"סור מרע" מצד עצמו. הגר"ח"ש דייטש שליט"א מרבה לחזור על האמרה ששמע מהמשיפיע שלו, ר' שלמה חיים קסלמן, בשם כ"ק אדמו"ר הרש"ב: חשבון נפש צריך להיות מורכב משלושה שלבים: ווי ס'האט געדארפט זיין, ווי ס'האט געקענט זיין, און ווי ס'איז – ובתרגום חופשי: מהו הרצוי, מהו המצוי ומהו המצב בפועל.

לכאורה, חשבון הנפש היה צריך להיות על פי מה שמתרחש בפועל בהתאם לנתונים הקיימים, כל חד לפום שיעורא דלילה. מה נוגע לחשבון הנפש כיצד היה המצב אמור להיראות באופן תיאורטי שאינו קשור למציאות העכשווית? אלא הביאור הוא שאם אדם יחשב את מצבו ביחס למצב הרצוי, הוא ידרוש מעצמו הרבה יותר.

ניתן להביא דוגמא פשוטה לדבר: בחור כשרוני שבמשך שנות לימודיו בתלמוד תורה ובישיבה קטנה למד בהתמדה ובהצטיינות, אולם בתקופה מסוימת בישיבה גדולה הוא נחלש בלימוד בגלל גורמים חיצוניים; כמו חברות של ממש היו מונחים בלימוד או כל סיבה אחרת. כשהבחור יתפוס את עצמו, הוא

לא ינסה לחשוב רק מה ביכולתו לשפר במסגרת מצבו העכשווי והנתונים הקיימים, אלא הוא יתפוס שבעצם הוא אמור להיות מטובי התלמידים בישיבה, לפחות כמו שהיה במשך השנים הקודמות, וממילא הדרישות מעצמו במצב העכשווי יהיו הרבה יותר חזקות.

זאת אומרת, שכשעבודת ה' מתחילה בידיעה מה הן באמת היכולות שלי – וכפי שהזכירו קודם שחסידות מגלה את פנימיות הנשמה – כשיודעים מהי המהות האמיתית של היהודי, של התורה ושל הקב"ה, ומה הם דורשים ממני, הרי הדרישות שיהיו לי בעניין של סור מרע יהיו גבוהות הרבה יותר.

יש על זה גם משל ידוע (וכ"ק אדמו"ר זי"ע הביא את המשל באחת מההתוועדויות) שטענו בעלי המוסר כלפי אלו העוסקים בחסידות ועדיין לא הגיעו לשלמות תיקון המידות, שזה כמו אדם ערום ההולך לבוש עניבה.

והתשובה ברורה על פי כל האמור: אם האדם יתחיל להתלבש

לפי הסדר הרגיל, הוא יתלבש קמעא קמעא ובבגדים פשוטים ותו לא, אבל בשעה שהוא מקדים ולובש עניבה זה מכריח אותו לרוץ ולהתלבש ולא בלבושים פשוטים אלא בבגדים מכובדים הרבה יותר.

הרב מאיר אליאני: השאלה הזו, אם קודם יש לנהוג בסור מרע או בעשה טוב, היא שאלה ששייכת לדורות הקודמים. אפשר דבריי: אף אחד לא חושב שהפסוק משתנה חלילה, אלא הכוונה מהי הגישה הנכונה כדי להגיע למצב הזה שהאדם "סור מרע" ושייך לגמרי ל"ועשה טוב".

ידוע המכתב של כ"ק אדמו"ר הרש"ב אודות י"ט כסלו, שביום זה "אור וחיות נפשנו ניתן לנו", כלומר שהחסידות היא "אור וחיות". אם אנחנו רוצים להגדיר במילה אחת מה זו החסידות – היא 'אור'. היא באה להאיר את החיים. התורה והמצוות נשארו כמקודם, אבל כשהחפץ מואר הוא מקבל משנה תוקף של מקום ונוכחות. לעומת זאת, אם מתעסקים עם הרע, חשוך לנו. כפי שאדמו"ר הזקן כותב בתנאי (פרק כח): המתאבק עם מגול מתגול גם כן...

בדורנו זו כבר לא שאלה ותשובה. הרי כיום כבר בכל החוגים מדגישים את העיסוק בטוב, את העידוד והתפיסה החיובית שבכל דבר, משום שכשמתעסקים עם הרע עלולים ליפול אליו בחזרה, או ליפול לעצבות. אנשים זקוקים לעידוד. אנשים צריכים להיות שמחים בחיי היהדות שלהם. לכן בחסידות לא מדובר כל כך על 'חשבון נפש', אלא על 'חשבון צדק', משום שבחשבון נפש ומהעיסוק ברע ובעבר עלולים ליפול אליו בחזרה או להגיע למסקנות שאינן מדויקות.

יש סיפור שקרה בשנים האחרונות באחד המפגשים בין גביר ידוע לאחד השלוחים המפורסמים ברוסיה. הגביר טען כלפי השליח: מילא, אני מבין מדוע לתרום לארגונים שמחזירים בתשובה, שלוקחים אנשים שלא ידעו מאומה וכעת נעשו בעלי תשובה שלומדים בכלל גמרא ופוסקים, בכך הביאו אותם למהפכה של ממש ומעתה יקדישו את חייהם לערך הכי נעלה של לימוד תורה. אבל אתם לוקחים יהודי מהרחוב, מניחים לו תפילין או מקיימים איתו מצוה אחרת חד פעמית, ולאחר מכן הוא עלול לחזור לאותם המקומות הנחותים שבהם הוא היה קודם לכן, מה עשינו בזה?

ענה לו השליח: מלבד זאת שבוודאי "לא המדרש עיקר אלא המעשה" כפסק המשנה במסכת אבות, וכבר קבעו חז"ל שמצוה גוררת מצוה, וכנראה גם במוחש אצל אלפי בעלי תשובה ששנו את חייהם בעקבות קיום מצוה חד פעמי לכאורה – הרי האלוקות מחכה להתגלות בעולם על ידי קיום המצוות, כמבואר בתנאי (פרק לה), וכדברי הרמב"ם המפורסמים בהלכות תשובה, שמעשה אחד יכול להכריע את הכף ולגרום לכל העולם ישועה והצלה. אנחנו לא מתעסקים רק עם התוצאות, אלא להרבות את האור. ממילא לכן אנחנו מתמקדים ב"עשה טוב", הן כי המציאות היא שכיום דווקא ריבוי הטוב, בעולם ובאדם, זה מה שמרומם אותנו ובמקביל מרחיק אותנו מהרע, והן כי על ידי ריבוי מעשים טובים העולם כולו מזדכך ומגיע לתיקונו השלם.

הרב יהושע גרינפלד: אי אפשר לדבר בנושא בלי לספר סיפור מיוחד. ישנו ספר בשם 'תוספות חיים' ומחברו הוא הרה"ק רבי יוסף חיים מפייסטין שהיה בתחילה תלמיד של הסבא משפאלי, לאחר מכן של אדמו"ר הזקן (ולאחר מכן התקשר ל'אהבת שלום' מקוסוב

הרב מאיר אליאני:

"החסידות היא 'אור'. היא באה להאיר את החיים. התורה והמצוות נשארו כמקודם, אבל כשהחפץ מואר הוא מקבל משנה תוקף של מקום ונוכחות. לעומת זאת, אם מתעסקים עם הרע, חשוך לנו"

מכיר את עצמי, עדיין מעניין אותי אוכל; אני בעצם שייך למה שנקרא בספרים תאוות האכילה, אם תופס אצלי מקום אילו משקפיים אני אקנה, איזו חליפה אני אלבש, איך אני נראה חיצונית; וגם ברוחניות לא כל מה שאני עושה זה לשם שמיים, הרי עדיין מעניין אותי מעמד חברתי – כל אלו בעצם לגבי תורה ומצוות הם הרי דברים של מה בכך. בעיניי, סור מרע אלו הדברים שמצד עצמם הם מיותרים וחסרי ערך, ועשה טוב הם הדברים החיוביים, הרוחניים והנעלים.

לעומת זאת, כל מי שמתחיל ללמוד חסידות מזהה שכשמדובר במאמר על "סור מרע ועשה טוב", הדגש הוא לא על הדברים איך שהם מתקבלים בשכל שלך, אלא כיצד הם מצד הרצון של הקב"ה. סור מרע אלו הדברים שהקב"ה לא רוצה, ועשה טוב אלו הדברים שהקב"ה כן חפץ בהם. ממילא השאלה מה להקדים – נעלמת, משום שהדברים האלו הם דבר אחד שמגיע בבית אחת: אני מחובר לקב"ה ועושה רק מה שהוא רוצה, וממילא מתרחק מהדברים שהוא לא רוצה.

הרב יהודה כהן: יש לציין שלכאורה בלקוטי תורה פרשת בלק, במאמר ד"ה לא הביט און, אדמו"ר הזקן כותב בפירוש שצריך להקדים את העבודה של סור מרע. הוא הרי מביא שם את התיאור שהשלב הראשון בהכנסת המלך לבית הוא ניקיונו מכל מיני לכלוך ועיפוש, ורק לאחר מכן אפשר להכניס שם כיסא ומנורה מיטה ושולחן.

הרב פינחס וואלאך: אין הכי נמי, בתיאור החיצוני אתה צודק, אבל באותה פרשה בהמשך יש מאמר ד"ה 'מה טובו' שבו ובמאמרים של רבותינו שמייסדים עליו מכבואר שבפנימיות אין הבדל בין סור מרע ועשה טוב, אם הנקודה היא רק הרצון של הקב"ה. ומכבואר שם שאלו שתי דרגות ביחס שלנו בעבודתנו לקב"ה.

דוגמה לדבר היא מימי 'בין הזמנים'. אולי אנחנו מכירים את התופעה הזו, שיש כאלו שלצערנו מניחים תפילין רק כדי שלא יהיה יום שלא הניחו תפילין. השעה כבר מאוחרת וזמן תפילה עבר, אך הוא חייב להניח כדי שלא ייווצר מצב שהיה יום שבו הוא לא הניח תפילין...

הוא עשה מצוה, אבל כל כולו היה בתנועה של סור מרע, כדי שלא לעבור על המצווה. זו דרגה אחת ביחס למצוות. ויש דרגה יותר גבוהה בקשר לקב"ה, דרגת עשה טוב, שהוא מעוניין לעשות את רצונו של הקב"ה, ולכן הוא גם שולל בתכלית את כל ענייני הרע. נמצא שעצם ההגדרה של סור מרע ועשה טוב משתנה לחלוטין לאור החסידות.

ז"ע). ואעתיק לשונו: "כאשר פעם אחת הייתי לבדי עמו בבית עם הסבא משפולא ואמר לי בזה הלשון שמע דברי שאני אומר אשר איש הישראלי צריך להיות מקודם סור מרע ואח"כ יעשה טוב וכל אשר מרגיש בנפשו כמה הוא סור מרע כך יכניס עצמו בעשה טוב ולא יותר כדי שלא יהיה ח"ו זורע אל הקוצים וכאשר באתי לעמוד לשרת בקודש לפני ולפנים אדמו"ר הצדיק הקדוש מו"ה שניאור זלמן נבג"מ זצוקלה"ה ונומיתי לו הדברים הללו אמר לי בזה"ל זהו דעת בית שמאי שהוא שם אורחותיו בחי' דין וצמצום אבל הלל מדה אחרת היתה לו כי נר אחד דוחה חושך הרבה". ובהמשך מבאר מחלוקת ב"ש וב"ה בעניין כיצד מרקדין לפני הכלה, שהוא למעשה תוכן המאמר הנדפס בלקוטי תורה (שיר השירים מ"ח ע"ב, ועיין גם שם במדבר ח ע"א ד"ה וארשתין). הרי לנו פסק ברור מאדמו"ר הזקן.

והאמת היא שכבר באידרא אמר רשב"י שלעומת הדורות הקודמים שעבודת ה' הייתה מבוססת על יראה – אנן בחביבותא תליא מילתא, ולכאורה הן הן שורש הדברים (אגב, אצל אדמו"רי סלונים מאמר זה חוזר על עצמו בכל דרושי ל"ג בעומר).

אוסף שכמו כן שמעתי מהגה"צ רבי אליעזר דוד פרידמן זצ"ל (מגדולי מעתיקי השמועה בחסידות הכללית ובעצמו איש חסיד נלבב ועובר ה' מופלג) שאף שבדורות הראשונים של חסידות אכן הייתה השיטה של סור מרע קודם עשה טוב, מכל מקום בדורות מאוחרים יותר נמנו וגמרו גדולי החסידות שניתן להקדים עשה טוב.

(במאמר המוסגר: לאחר חתונתי, בעודי בשלב החיפוש והביקוש וההתקרבות לעולמה של חב"ד, זכיתי להתייעץ עם הגראד"פ בעניינים אלו והייתה לי עמו שיחה ממושכת במשך יותר מג' שעות. בין היתר שאלתי אותו על העניין המופיע רבות בספרי חסידות שלכל אחד יש שורש נשמה אצל צדיק מסוים ודרך מסוימת בעבודת ה', ומשמים מסובכים שתהיה לו משיכה לדרך זו; האם עניין זה שייך גם בדורנו, וניתן לקבוע לפי המשיכה של האדם ששורש נשמתו בדרך זו. וענה לי על כך שאף שקשה לו לקבוע אם עניין כזה נשמתי אכן שייך גם בדורנו, אמנם בנוגע למעשה בוודאי כל אחד מחוייב לעבוד את ה' בדרך אליה הוא מרגיש משיכה מיוחדת, ועל דרך מאמר חז"ל "לעולם ילמד אדם במקום שלבו חפץ").

הרב פינחס וואלאך: יש להוסיף שלאחר שלומדים חסידות משתנות לחלוטין ההגדרות של סור מרע ועשה טוב. הסיבה שבחור יחשוב שהוא לא שייך ללימוד חסידות, זה מפני שהוא אומר לעצמו: אני

מי לומד חסידות: כולם או רק חסידים?

קשה לו איך יהיה לקב"ה גן-עדן כה גדול לגמול לו על כל עבודת ה' שלו, בהיותו ת"ח בנגלה ובקי בקבלה, פרוש מעולם הזה וירא שמים מופלג. התירוצו שהניח את דעתו היה שהקב"ה כל יכול ובוודאי ימצא פתרון. ולאחר שנהיה חסיד, הוקשה לו מאוד איך הקב"ה יכול לסבול את שפל מצבו ואינו מפיל עליו אבן בו במקום. והתירוצו אותו תירוצו – שהקב"ה כל יכול...

ולענייננו: נוכל להשתמש באותו מטבע לשון – התירוצו הוא אותו תירוצו, דהיינו התורה והמצוות וכל ענייני קדושה ויראת שמים עם ובלי לימוד החסידות; רק השאלה מתחלפת. כלומר, המניע והמוטיבציה ומה שמביא אותנו לכל העניינים האלו, הרי שעל ידי לימוד החסידות כל זה מלווה באנרגיות וחיות אחרות לגמרי.

הרב יהודה כהן: אפשר לחלק את השאלה הזאת לשתי שאלות. ראשית, האם חב"ד מחייבת וכורכת את לימוד החסידות יחד עם השתייכות מגזרית? התשובה על כך היא להדיא – שלילית. כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ חזר כמה וכמה פעמים על פתגם רבנו הזקן שתורת החסידות היא נחלת הכלל, ללא הבדל בין חוג, עדה ומפלגה.

הבעיה היא שכיום כל דבר נתפס במשקפיים של השתייכות קהילתית, וכך גם כל לימוד בתחום מסוים בתורה משתייך אוטומטית לקהילה מסוימת. כאילו כמו שהלומד בקביעות תלמוד ירושלמי משתייך אוטומטית לחסידות גור, והלומד בקביעות שער חשבון

נרשה לעצמנו לשאול שאלה גלויה אך אולי מתבקשת: האם לימוד חסידות בצורה רצינית ומשמעותית מחייב השתייכות מגזרית לקהילה או קבוצה מסוימת?

הרב יהושע גרינפלד: השאלה ממש מכאיבה לי. מה בכלל הקשר בין עבודת ה' והקשר הפנימי עם הקב"ה ופנימיות התורה לבין השתייכות קהילתית? לידי ברור שאין עניין לעזוב כל מה שחונכנו ולא לנטוש את המעלות הרבות שיש בכל קהילה וקהילה מקהילות הקודש, "נהרא נהרא ופשטיה". ועם זאת, ניתן בהחלט להאיר את נפשנו באור וחיות פנימיות התורה. עניינו הרואות בלעה"ר רבים וטובים שלומדים חסידות בעומק ובחיות יחד עם זה שנותרים שייכים לקהילות והמסגרות שבהן גודלו וחונכו.

אגב, זו גם הייתה מטרת ייסוד קהילת 'מעייני ישראל' שזכיתי להיות חלק ממנה: לתת פלטפורמה לאלו הרוצים להישאר עם כל הניואנסים והדגשים שעליהם חונכו, יחד עם עיסוק בלימוד החסידות ודרכי עבודת ה'.

יש סיפור על החסיד המופלא המכונה 'ר' אליעזר דער קרומער' שנשאל מה הוסיף אצלו לימוד החסידות וענה, שקודם שנחשף לחסידות הציקה לו תמיד שאלה אחת ולא העניקה לו מנוח אם כי הייתה לו תשובה על כך; ולאחר התקרבותו לחסידות ולרבנו הזקן, התירוצו נשאר אותו תירוצו, רק השאלה התחלפה: בתחילה, תמיד היה

הנפש משתייך אוטומטית לוויז'ניץ, כך גם הלומד תניא ולקוטי תורה משתייך אוטומטית לחב"ד.

אבל אין זו אלא טעות, ולשני הצדדים: לא כל ההוגה בתורת החסידות משתייך אוטומטית לחב"ד, ולא כל המשתייך לחב"ד אוטומטית מונח במאמרי חסידות.

שנית, האם אפשר להשתייך בהגדרה לקהילה אחרת ובמסגרת

הנפש משתייך אוטומטית לוויז'ניץ, כך גם הלומד תניא ולקוטי תורה משתייך אוטומטית לחב"ד.

אבל אין זו אלא טעות, ולשני הצדדים: לא כל ההוגה בתורת החסידות משתייך אוטומטית לחב"ד, ולא כל המשתייך לחב"ד אוטומטית מונח במאמרי חסידות.

שנית, האם אפשר להשתייך בהגדרה לקהילה אחרת ובמסגרת

עבודת המידות: האם יש דרך ישרה?

בספרי המוסר מצאנו שערים לפי תיקון המידות, מה שלפעמים מקל על מיקוד ושינוי של דבר מסוים, משא"כ הרבה ספרי חסידות נכתבו על סדר הפרשיות ונדמים ללומד מהצד כווארטים ולא דווקא כאלו המביאים לשינוי בהתנהגות האדם בחיי היום יום.

הרב פינחס וואלאך: אכן הדבר הזה בולט מאוד. לפעמים אתה חש צורך לתקן איזו מידה, מידת הכעס נניח, אז אתה קורא קטע מסוים אודות מידה זו ותיקונה. אבל נוצרת התחושה שכל יומיים צריך לעבוד על מידה אחרת. אם יש לך עשרים בעיות, סביר להניח שמתחת לפני השטח ישנה בעיה בסיסית אחת, שהיא היסוד והגורמת לכל הבעיות הפרטיות. אם לבחור יש בעיה עם כעס בלבד, יש לו איזושהי תכונה שהוא צריך לטפל בה. אבל ברגע שיש לו בעיות נוספות, כמו לכל בן אדם, וחסר לו גם כן בהתמדה, ובחשק לעיין ולהעמיק, ועוד ועוד, סימן שיש משהו מתחת לפני השטח.

הרב פינחס וואלאך: אכן הדבר הזה בולט מאוד. לפעמים אתה חש צורך לתקן איזו מידה, מידת הכעס נניח, אז אתה קורא קטע מסוים אודות מידה זו ותיקונה. אבל נוצרת התחושה שכל יומיים צריך לעבוד על מידה אחרת. אם יש לך עשרים בעיות, סביר להניח שמתחת לפני השטח ישנה בעיה בסיסית אחת, שהיא היסוד והגורמת לכל הבעיות הפרטיות. אם לבחור יש בעיה עם כעס בלבד, יש לו איזושהי תכונה שהוא צריך לטפל בה. אבל ברגע שיש לו בעיות נוספות, כמו לכל בן אדם, וחסר לו גם כן בהתמדה, ובחשק לעיין ולהעמיק, ועוד ועוד, סימן שיש משהו מתחת לפני השטח.

אתה צודק שבדרך כלל בספרי חסידות זה מגיע כווארט על הפרשה ולא מתמקד בבעיה המסוימת. גם במאמרי חב"ד לפעמים נראה כאילו רק כמשל לעניין פלוני הרחיבו במידה מסוימת ולא בשערים מסודרים, אבל באופן יוצא דופן, ספר התניא הוא ספר שבפירוש בא לטפל בבעיות, בצורה תמציתית וכוללנית, במבנה של נפש האדם כולה. הוא בעצם בא להסביר איך עובד האדם. איך עובדת הנפש הבהמית, איך עובדת הנפש האלוקית, וכיצד עובד התיווך ביניהן. הוא בעצם מלמד כיצד עובדת הנפש בכללותה ומהיכן נובעות כל הבעיות שלה, ולאחר שלומדים את הבסיס ניתן לפנות למאמרים ספציפיים שמארכים אודות עניין אחד פרטי.

דוגמא טובה לזה נמצאת בהגדה של פסח, שכולנו קראנו לא מזמן. בסוף חיבורו על ההגדה כ"ק אדמו"ר זי"ע מביא אמרה, שאדמו"ר הזקן לא הכניס בנוסח ההגדה שבסידורו "חסל סדר פסח", כי פסח אף פעם לא נגמר. זו לא סתם אמרה או פתגם נחמד. זו דרך חיים. אנחנו באמת חיים עם הפסח מדי יום, כי יציאת מצרים נפעלת כל יום, כמו שאדמו"ר הזקן מבאר בתניא (פרק מז).

הרב פינחס וואלאך:

"בכל שהבנתי את זה יותר, נוסף אצלי יותר חשק וחיות לעמוד בתורה. הורגש אצלי שככל שאני משיג עניין בתורה יותר טוב, יותר מדויק או אפילו רק יותר ברור, הקשר שלי לקב"ה יותר חזק ויותר עמוק"

ראיתי ששאלו את כ"ק אדמו"ר זי"ע במכתב על לשון המשנה ש"בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים", כיצד אדמו"ר הזקן הוסיף בתניא "בכל יום ויום". והשיב שזה היינו הך: מה זה "בכל דור ודור"? שפעם ב-25 שנה צריך לחשוב שאני יוצא ממצרים? הרעיון הוא שזה נצחי לכל הדורות, וכשם שזכרון יציאת מצרים הוא בכל יום ויום, כך צריך לפעול את זה בנפש מדי יום.

יש סיפור שאירע בזמן אדמו"ר הזקן, כשהוא עצמו היה מסתובב בעיירות בקשר להפצת תורת החסידות. באחת העיירות שאל אותו הגאון רבי יהושע צייטלין: מה חידשה חסידות? והוא ענה: היא חידשה שצריך ללמוד תורה. כמובן תקף השיב הר"י כנגדו: ללמוד תורה? אנחנו עושים את זה תמיד, אנחנו לא צריכים חסידות בשביל זה!

ענה לו אדמו"ר הזקן: אצלכם זו קביעות בזמן, אצלנו זו קביעות בנפש. קביעות בנפש זה אומר שאני לא מסתכל על העניין החיצוני שאני לומד תורה כל היום, אלא מה זה פעל עלי, על הנפש שלי.

כך זה בכל דבר ועניין. ניקח כדוגמא נוספת את נושא שמירת הלשון, העניין שכל כך נפוץ היום: מה התכלית של המצוה הזו בעצם? לא רק לא לדבר, אלא שתאהב את היהודי השני. אך בפועל מתעסקים בזהירות מלדבר, בכמה לאוויים יש בזה וכמה זה חמור, ובאילו מקרים מותר כן לדבר. אדמו"ר הזקן, לעומת זאת, מבקש באגרת הקודש:

הרב אליאני: אני רוצה להדגיש בזה עוד נקודה: תורת החסידות בהחלט יורדת מאוד לפרטים העדינים ביותר. למדתי בשיבות ליטאיות והשקעתי במוסר, זכיתי להיות אחד הכותבים של שיחות ראש הישיבה כמה שנים, וגם השתתפתי ב'ועד' פרטי של המשגיח ר' דב יפה זצ"ל משך תקופה ארוכה ולמדנו שם ספרי רמח"ל. אני לא אומר שחלילה המוסר לא מדבר על כל העניינים הנחוצים, אבל הוא בוודאי לא יורד לפרטים כל כך עדינים כפי שתורת החסידות מבררת. הרי אנחנו מדברים כאן על נפש האדם, לא על מכונה. האדם הרבה יותר מורכב והרבה יותר עדין, וחסידות מגיעה עד המקומות הכי עדינים.

אביא דוגמא: בחור ישיבה קלאסי יודע שאם הוא יושב ארבע שעות בסדר ולומד, בסוף הסדר הוא עושה לעצמו כביכול סימון יו". הנה אני מתמיד, הצלחתי ללמוד ברצף, "ויגבה ליבו בדרכי ה'". אבל יש כאן פן נוסף: מהי התוצאה, מה נגרם על ידי זה, איזו דבקות? זו שאלה כללית - מהי התכלית בלימוד, האם הלימוד והידעיה או

למציאותו האישית והוא לא מרגיש את עצמו, לא מתאוה לדברי הבל, ורק רוצה לקיים את רצונה של הנשמה.

ובאמת מבואר בחסידות שהעניין הזה של "הרגשת עצמו" התחדש בחטא עץ הדעת, שהרי דעת עניינה ההרגשה, וההרגשה נובעת מההעלם והסתר על אלוות שהתרחש אז.

תורת המוסר יכולה לתת עצות שונות לגבי תיקון המידות, ויכולה להביא את האדם לשליטה מחלטת על מידותיו. ולדוגמא, לגבי הכעס יש בספר 'ראשית חכמה' שער הענווה כמה וכמה עצות. אחת מהן היא שצריך פשוט לשתוק. עצה זו מובאת גם בחסידות, במאמר הראשון של שנת תרנ"ט, ואדמו"ר הרשב"א אף מסביר שם את עומק עצה זו על פי חסידות. נוסף על כך שזה מבואר בראשית חכמה, אני יכול לומר בעדות אישית שר' מאיר חרש, המשגיח דשיבת חברון, הרבה להשתמש בעצה זו והדריך את מחונכיו ללכת בה. אלו שהתחנכו אצלו והשקיעו בזה, אכן הצליחו להתגבר על מידת הכעס שלהם.

אמנם כשחסידות ניגשת לטפל בבעיה הזו, היא עושה זאת על ידי גילוי האמת של "אין עוד מלבדו", ותובעת מהאדם, בלשון אדמו"ר הזקן בתניא (פרק מג) "אל יוציא עצמו מן הכלל" ויהיה גם הוא בטל לאחידות האלוות. דהיינו שגם אם ברגע הראשון הוא כעס, הרי שברגע השני הוא יתפוס שהוא כלל אינו מציאות, ואם כן אין טעם שיכעס.

ה'חזור' ר' יואל כהן זצ"ל סיפר על ויכוח שהיה בין ר' פינחס רייזעס, שהתקרב לדרכו של רבנו הזקן, לבין אביו הגאון רבי העניך, שהיה מגדולי הגאונים בשקלוב, בנושא המדובר של תיקון המידות. הגאון ר' העניך טען שאפשר לעסוק בתיקון המידות גם ללא לימוד חסידות, וסיכמו ביניהם שכעת עובדים על מדת הענווה, ור' העניך יוכיח שאפשר לעבוד על הענווה גם בלי חסידות. כעבור תקופה הודיע ר' העניך לבנו ר' פינחס שכעת הוא כבר השיג את מדת הענווה, והרי זו הוכחה שאפשר לתקן את המידות גם בלי תורת החסידות.

אחרי כמה ימים אירע מקרה בו בעל העגלה המקומי ביזה קשות את ר' העניך, ור' העניך הרגיש שאילו היה חרב בידו היה הורג אותו על אתר. ואז הבין שאמנם בעבודת המידות על פי המוסר הצליח לסגל לעצמו הנהגה של ענווה, אבל במהותו הפנימית הוא לא השתנה במאומה, ומאז החל להתעניין בדרכי החסידות והגיע לרבנו הזקן כדי ללמוד תורת החסידות.

אפשר לומר בקצרה כך: המוסר מלמד כיצד לא לבטא את הגאווה, בעוד חסידות מלמדת כיצד לא להתגאות.

הרב מאיר אלייאני: יש מאמר חז"ל מפורסם ממדרש רבה באיכה שיכול לכאורה להוות קושיא חזקה על הנאמר כאן: "הלואי אותי עזבו ותורתי שמרו, מתוך שהיו מתעסקין בה, המאור שבה היה מחזיר למוטב". אם כן למה לנו להתעסק כל כך בתיקון המידות? נלמד תורה והיא תחזיר אותנו למוטב! אבל כ"ק אדמו"ר זי"ע דייק נפלא, שכתוב "המאור שבה" ולא כתוב "היא" תחזיר למוטב. כלומר בתורה יש המאור שבה – הפנימיות שבתורה, שדווקא היא זו שיכולה לתקן ולהחזיר את האדם למוטב באופן הכי רצוי.

הרב פינחס וואלאך: הרי כל עניין ירידת הנשמה בגוף, הוא שהגוף מסתיר על הנשמה. בכלל יש הרי חילוקי מדרגות בנשמות עצמן, לאיזה שורש רוחני הן שייכות. אף שכמבואר בפרק ב' בתניא, בשורש הראשון כל הנשמות נמשכו מאותה מדרגה, מכל מקום הרי לאחר מכן הן עוברות השתלשלות ותהליך. יש נשמות בבחינת ראש

"איש את רעת רעהו אל תחשבו בלבבכם". הכל הרבה יותר עמוק ומחובר לחיים. התורה והמצוות לא נפרדות מהחיים אלא הן החיים עצמם, זה רובד שרק חסידות גילתה.

הרב פינחס וואלאך: דיברת בעצם על שני עניינים, על הירידה לפרטים ועל החיבור לחיים.

הרב מאיר אלייאני: זה אותו עניין, דווקא בגלל שזה הרבה יותר מחובר לחיים זה יורד לפרטי פרטים. כמשל הידוע על תכונת השמן, שמפעפע בכל דבר. כך תורת החסידות שנמשלה לשמן – בכל פרט ופרט יש הנופך והחיות המיוחדת שהיא נותנת בהבנת העניין. יש לרבי זי"ע קונטרס 'עניינה של תורת החסידות' ושם מוסבר הדבר בצורה נפלאה: כידיד יש ד' חלקים בתורה הנקראים פרד"ס, אם כן לאיזה חלק שייכת החסידות? ישנם החושבים שחסידות זה סוד-קבלה, אבל זה לא נכון. אמנם יש משפטים ומושגים שנקלחו משם אבל חסידות זה דבר בפני עצמו. מוסבר שם, כפי שהזכרנו, משל השמן שמפעפע בכל דבר, כי חלק החסידות מחלחל גם בפשט, גם בדרכי, גם ברמז וגם בסוד.

אני נזכר שבשנים הראשונות כשהייתי לומד את המאמרים והשיחות של כ"ק אדמו"ר זי"ע, לא פעם מצאתי את עצמי מחייך, כמעט מתפרץ משמחה וריקוד על מהפכה חשיבתית שאין בדומה לה. רבנו לוקח מאמרי חז"ל ומדייק בהם את שורש הנקודה שעל ידה כל המהלך מוסבר ובנוי לתלפיות.

הרב יהושע גרינפלד: מעניין לציין לספר 'פוקח עיוורים' של אדמו"ר האמצעי, בו הוא מודריך בעל תשובה שבעברו הגיע לשאול תחתית ממש, ומברר אותו על פרטי העניינים הנמוכים ביותר, בצורה מורכבת ומפורטת.

הרב פינחס וואלאך: והפלא הוא שזה אותו רבי שידוע בהרחבה המיוחדת ובעומק של דרושי החסידות שלו, שכתב את הספר העמוק 'אמרי בינה', ומרחיב תמיד בכל עניין איך שהוא במדרגות הכי גבוהות – ומצד שני יורד לפרטי פרטים עד לדרגות הנחותות ביותר.

זה על דרך הסיפור המפורסם שאדמו"ר האמצעי ידע על עורק אחד במוח עוד לפני שהרופאים גילו אותו, ואדמו"ר הרשב"א הסביר שהוא ידע עליו מאותם עניינים כפי שהם בעולמות העליונים. הסיבה שהוא יכול לרדת למטה כל כך היא משום שהוא רואה את העניינים למעלה, ולכן הוא יכול לדבר עליהם כפי שהם בדרגות הנמוכות יותר, עד למטה מטה.

הרב יהודה כהן: העניין הוא, כפי שהזכרתי, שהשערים הרבים שיש בספרי מוסר ופירוט הבעיות הרבות רק מוכיחים שיש כאן בעיה שורשית ומהותית. כמו הוואטר הידוע של ר' חיים בריסקער, שאם המקרה קרה שלוש פעמים מוכרח שהכל בא מסיבה אחת. וחסידות מגלה את העניין הפנימי, מה זה בכלל הנשמה, וזה עושה טיפול שורש לכל הבעיות.

כפי שבבדיקת חמץ צריך אור גדול, ודווקא על ידי זה רואים עוד חמץ, עוד לכלוכים – כך זה גם בחסידות. על ידי שהיא מאירה את האור הגדול של הנשמה, מתגלות הבעיות הנוספות של הגוף והנפש הבהמית ובאות על מקומן ופתרון.

השורש של כל הבעיות, כפי שחסידות מסבירה, הוא הישות. אדם מרגיש את עצמו ואת קיומו. לכן הוא כועס כשמישהו עושה לו משהו, ולכן הוא מתגאה, וגם התאוה שורשה מהישות – הוא מרגיש את מציאותו ולכן הוא חושב שמגיע לו, ואז הוא מתאוה.

לעומת זה, תורת החסידות מגלה את האמת האלוקית של "אין עוד מלבדו", וכשאחידותו יתברך מאירה בנפשו של האדם, אין מקום כלל

הרב יהודה כהן:

"בספרי מוסר יש עצות ודרכים לתקן מידות שונות. עם זאת, כל מי שלומד חסידות יסכים עם ההנדרה הבאה שאפשר לתמצתה כך: המוסר מלמד כיצד לא לבטא את הגאווה בעוד חסידות מלמדת כיצד לא להתגאות"

בתחילת פרק ל"ה שנקודה זו היא בעצם הירידה הגדולה של הנפש האלוקית, כיוון שהיא פועלת יחד ובתוך הנפש הבהמית, אך מאידך דווקא על ידי זה היא יכולה לברר את הנפש הבהמית, וזוהי תכלית ירידתה ותכלית בריאת העולמות בכלל, כמבואר שם בארוכה).

זו נקודה מאוד פרקטית, ובאופן אישי התבונה הזו הועילה לי. ואולי ניתן להביא משל ודוגמה לזה מעניין בהלכה, בייצור בתי תפילין: יש שני אופנים כיצד לרבע את התפילין – באופן ידני או על ידי לחץ חזק של משקולות, והפוסקים דנים אם זה צריך להיות דווקא בידיים ממש או כפי הכרעת הפוסקים שגם השימוש במשקולות נחשב כוח גברא של האדם, כיון שהוא זה שאוחז ומניע את המשקולות, והם פועלים מכוחו וכוחו (ויש פוסקים שסוברים שגם הפעלת מכונה חשמלית נחשבת לכוח גברא ו'לשמה').

על דרך זה בעבודה עם נפש האלוקית ונפש הבהמית: העלמת הנפש הבהמית לחלוטין זוהי עבודת הצדיקים, ואילו מאיתנו נדרש להשתמש בנפש הבהמית. וכשהיא פועלת בהתאם לכוחה והרצון שלנו, של הנפש האלוקית, אפשר לייחס את הכוח שלה גם כן לנפש האלוקית.

כשאדם פועל איזו שהיא פעולה ומתעלם מהאנרגיות והמוטיבציות שנותנת לו הנפש הבהמית, הוא מחטיא את העניין ועלול לבוא לנפילות רח"ל. חסידות לא דורשת למחוק את הנפש הבהמית, אלא לכוון אותה ולרתום את יכולותיה לקדושה, וסוף כל סוף הפעולה על הנפש הבהמית תזכך אותה לאט לאט.

שמעתי מהמשיפיע הגרש"ז גופין שליט"א שכשהיה ביחידות אצל כ"ק אדמו"ר זי"ע והתאונן על כך שיש לו ישות מלימוד החסידות, ענהו כ"ק אדמו"ר זי"ע שיוסיף בלימוד החסידות עד כדי כך שלנפש הבהמית לא יהיה שווה להוליד לו ישות, כיוון שזה מביא אותו להוספה בלימוד החסידות. ממבט ראשון זה נשמע קצת תשובה "מגידית", אך כשמבינים את היחס והפעולה שבין שתי הנפשות, קולטים שכל עוד האדם הוא בינוני ולא צדיק – הרי לא ניתן לפעול שום פעולה בלי הנפש הבהמית. עבודתו היא להשליט את הנפש האלוקית על הנפש הבהמית, ושהנפש האלוקית תשתמש בכוחות הנפש הבהמית לקדושה, ועל ידי זה יהיה בירור וזיכוך הנפש הבהמית, כמבואר בתניא קדישא פל"ה ול"ז.

ומוח ויש נשמות בבחינת יד ורגל. נוסף על כך יש נשמות שבירדתן למטה עבור תהליך של התאמה לגוף הספציפי אותו נשלחו לזכך; יש נשמות שירדו לעולם ומאירות בגוף כמו שהן בעולם האצילות, אבל רובנו לא כאלו אלא נשמות מעולמות נמוכים יותר, ממילא יש נשמות פחות מאירות. ואם חלילה עוד עושים איזו עבירה או אפילו עצם זה ששקועים בעניין גשמי בשקיעות מיוחדת, ממילא זה מעבה את הגוף ומעכיר על אור הנשמה. אבל כל פעם שאדם לומד חסידות, הוא מגלה ומאיר את הנשמה.

הזכרת את בדיקת החמץ – הרי גם אם החור חשוך מאוד, עדיין יש הבדל גדול בין פנס של עשרים וואט, שימצא רק את חתיכות החמץ הגדולות, לבין פנס של מאתיים וואט, שלאורו יראו גם פירורים, ובעוצמה של אלפיים וואט אז בכלל כל התמונה חדה יותר. כל פעם שאדם לומד חסידות הוא מגלה יותר את הנשמה, וממילא גם אם הוא ירד לעולם בגוף גס ומגושם מאוד, ככל שהאור חזק יותר ומאיר יותר הוא יוכל לנצח אותו יותר בקלות. זה קשור גם למה שדיברנו במענה לשאלה הקודמת, כי בשעה שמדברים על הארת אור, הכל משתנה ונעשה טוב יותר.

הרב יהושע גרינפלד: הזכירו מקודם את החידוש של אדמו"ר הזקן בדבר נפש האלוקית ונפש הבהמית. בדברים אלו טמון עניין יסודי ועיקרי ששייך לנושאים שאנו מדברים עליהם.

מבואר בקונטרס 'תורת החסידות' של כ"ק אדמו"ר הרי"צ זי"ע, ששם מאריך בשלושת הסוגים של עבודת ה' – חקירה מוסר וחסידות, ונקודת הדברים היא שחכמת החקירה מעלה את האדם לעניינים נעלים, לסברות והשכלות מופשטות, ואילו שיטת המוסר עניינה להתעסק בעניינים הנמוכים דווקא. חסידות, לעומת זאת, משלבת ומתווכת בין הכוחות הנעלים לכוחות הנחותים (בלשונו שם, 'הגברת הצורה על החומר').

אדמו"ר הזקן בתניא מחדש לא רק אודות קיומה של הנפש האלוקית אלא גם אודות קיומה של הנפש הבהמית: הנפש האלוקית למעשה מלוכשת בנפש הבהמית. אמנם הדרך לפעול על נפש הבהמית היא על ידי הגברת הנפש האלוקית, אך הפעולה נעשית בתוך הנפש הבהמית עצמה, עם הכוחות הנחותים שלה (עיין פרק כ"ח "רק שהאלקית מלוכשת בה"; ועיין גם בביאור כ"ק אדמו"ר זי"ע

תפילה חסידית:

כיצד היא נראית?

מאוד והשפיעו על מהלך חייו).

הרב יהושע גרינפלד: דווקא אוכל לומר על אבי מורי שליט"א המהווה בשבילי דוגמא לתפילות בהשתכחות הנפש, והלוואי עלי תפילות כאלו מעומק הלב. ובוודאי ישנם כאלו שיכולים להגיע לזה גם ללא השקעה בלימוד החסידות, אך אני חומץ בן יין ואצלי אני מרגיש בחוש איך שרק על ידי אריכות היגיעה בלימוד החסידות אוכל להגיע לאיזו שהיא נקודה אמיתית בתפילה. וחושבני שישנם עוד כאלו...

הרב מאיר אליאני: יש להדגיש שתפילה היא לא עניין חיצוני ולא קשורה רק למצב של הגוף ולעניינים הטכניים. זה מצב בנפש. כלומר האדם נהיה 'מתפלל', הוא דבוק ומחובר כרגע. המטרה בתפילה היא לא רק בקשת צרכיו. קשה לתמצת בגליון זה נושא כל כך מרכזי ועיקרי בחסידות חב"ד, אבל במשפט אחד: בעולם מקובל שהכוונה 'לכוון בתפילה' זה פירוש המילות, וכשאומרים 'להרבות בתפילה' מתכוונים להאריך באותו נושא אודותיו האדם נוקט. אבל בחסידות מוסבר מעבר לכך: הערך העליון בתפילה הוא עצם זה שיהודי עומד לפני הקב"ה.

אם התפילה תתקבל והאדם נושע מצרתו או קיבל שפע מסוים – זה החלק הרווחי הנוסף, אבל לכל לראש – עצם המציאות שיש מפגש עם המלך, זו המהות של תפילה ואליה חסיד מתכוון כדבעי, לומד מאמרים שמדברים בגדלות האל ושפלות האדם, שעצם הידיעה בזה היא מצווה מהתורה, "דע את אלוקי אביך". התפילה צריכה להיעשות

האם מי שמתפלל על פי המבואר בשו"ע, "כמונה מעות" ו"כעומד לפני המלך" – תפילתו אינה שלמה אם אינו לומד חסידות?

הרב פינחס וואלאך: אני לא מבין את השאלה. איך אפשר באמת להגיע לתחושה אמיתית של מי שעומד לפני המלך אם לא על ידי חסידות? הרי "כמונה מעות" ו"עומד לפני המלך" הם תיאור של המתפלל ולא סתם פעולה שלו. אין עניין חלילה לגמול בתפילה, אלא שאדם המדבר כרגע מתוך יוקר וחשיבות המעמד הוא מדבר במתינות. כמו כן, כעומד לפני המלך – אין הכוונה שהוא מדמיין שהוא כרגע לפני מלך אנושי שיכול בשיגעון של רגע לקחת את חייו, אלא שמורגשת אצל המתפלל מציאות ה' יתברך, עד שהעומד מן הצד רואה אותו כעומד לפני המלך.

לא ניכנס כרגע לדיוקים אם זה צריך להיראות לצופה מן הצד או שזה אצל המתפלל עצמו. על כל פנים זו הרי הלכה מפורשת בשו"ע או"ח סימן צ"ח – וכמו שכ"ק אדמו"ר זי"ע בכמה וכמה שיחות ואגרות קודש הדגיש שזו הלכה מפורשת בלי שום חולק – שלפני התפילה צריך להתבונן בשפלות האדם ובגדלות הבורא. אז השאלה היא בעצם האם יש ספרים שמדברים על גדלות הבורא שאינם ספרי חסידות? התשובה היא כן. יש ספרים כאלו, אבל האם אדם מן השורה יכול ללמוד בהם ולהגיע לרגש כזה? זו כבר שאלה כללית יותר.

כמדומני שהתשובה צריכה להינתן במסגרת אחרת בה נתמקד על הייחודיות של 'עבודת התפילה במשנת חב"ד' שמשום מה לא נגענו בה עדיין (אגב: גם זה היה אחד הדברים שבאופן אישי עניינו אותי

התפלה, אלא היא עבודה המלווה את האדם במשך כל היום, הן בהכנה לתפלה, אבל גם בתוצאה שלה: התפלה היא הקדמה ללימוד התורה, היא המפתח לתיקון המידות, היא נותנת שליטה על תאוות האכילה – דברים הבאים לידי ביטוי במשך כל היום. האדם נהפך להיות מהות של 'מתפלל'. ועל זה אמרו חז"ל "הלוואי שיתפלל אדם כל היום כולו".

מתוך אהבה ויראה, ולזה נדרש זמן טובא להתכונן ולהתבונן, וזאת מלבד הלכות תפילה של הגיית המילים כראוי וכו'.

הרב יהודה כהן: התפלה היא לכאורה 'חוויה' נפשית, ותורת החסידות נותנת לחוויה זו תוספת מרובה על העיקר, מגביהה אותה לדרגות נעלות, ותופסת את החלקים העמוקים והעדינים ביותר בנפש – אבל יחד עם זה, עבודת התפלה אינה מצמצמת רק לשעת

בין חב"ד לחסידות הכללית: מה המוטיב המרכזי?

מוסברים, הניתוח ההגיוני והעמוק הוא ממש געש מאק...

אחרי החתונה למדתי בכולל של הגר"י אפרתי שליט"א במשך כמה שנים, במסגרת זו לומדים רק סדר זרעים בגמרא ירושלמי. החברותא שלי היה יהודי חשוב ודיין. באותה תקופה כבר התחלתי ללכת בבקרים לכולל 'צמח צדק' בעיר העתיקה לשמוע שיעורים מהגר"ש דייטש שליט"א, וגם למדתי עם חברותא 'המשך' תרס"ו בעיון רב במשך כמה חודשים. הירושלמי שונה מאוד מהסגנון של הבבלי, גם מבחינת השפה אבל גם צריך להבין את הקושינות והתירועות שנכתבו בקיצור ובאופן שונה לגמרי מהבבלי. פתאום שמתי לב שאני תופס את דברי הירושלמי במהירות ושם לב לפרטים הקטנים ולדיוקים, כשלחברותא שלי, שהיה מבוגר ממני ותלמיד חכם גדול ממני בהרבה, אך זמן רב יותר לתפוס את כל אותם הדברים. ראיתי פשוט בגשמיות כיצד העומק הנפלא של המשך תרס"ו גרם לי להבין כל דבר לעומק יותר ולשים לב לפרטים גם בסוגיות של נגלה.

עניינו הראות שלא כל הלומד חסידות נהיה אוטומטי מלאך.

הרב יהושע גרינפלד: נראה לי שאם כל אחד פשוט יספר מה הוא היה לפני שהתחיל ללמוד חסידות, השאלה תתמסמס מאלה. זה נכון שאם מפסיקים ללמוד, או שלא לומדים ברצינות הראויה ובהשקפה הראויה, קשה לראות את התוצאות. אבל ללא ספק, מי שמונח בעניין ברצינות, רואים בחוש את ההבדל שחל אצלו כתוצאה ישירה מלימוד החסידות, גם ביראת שמים בסיסית.

הרי זה דבר ברור לכל בר דעת שככל שהאדם ינכיח יותר את הקב"ה ומציאותו הבלעדית במודעות שלו, לא יתכן שזה לא ישפיע עליו במידה זו או אחרת. ובאמת בעניין זה החסידות דורשת אריכות בתפילה שעניינה כפשוטה אריכות בזמן, דהיינו פשוט להקדיש כמה שיותר זמן למודעות של מציאות השם וביטול העולמות. האמת היא שזה לכאורה לא דווקא בעניין של חסידות, אלא כל מי שיקדיש זמן לחשוב על מציאות ה' וכו' כל יום, זה ישפיע עליו בברור. אבל עם כל זה, תורת החסידות פשוט מעניקה חומר לחשוב על הקב"ה ועל האמת הבלעדית שלו. חוץ מזה שההשקפה של חסידות על מציאות הקב"ה היא האמת, ואם כבר, עדיף לחשוב על הדברים מצד האמת.

הרב פינחס וואלאך: הרמח"ל כותב שאדם שמתיימר להגיד שהוא חכם בחכמה מסוימת, נניח מתמטיקה, אלא שהוא לא יודע מתמטיקה, מובן שזהו עלבון לאדם ולא למתמטיקה. המעניין שהוא כותב את זה על חסידות דווקא. על כך שיש אנשים שהוא קורא להם 'גלמי חסידות' שאינם הולכים בדרכי החסידות האמיתיות ובכל זאת קוראים לעצמם חסידים, הם מבאישים את ריח החסידות בעיני ההמון ואף אצל המשכילים שבהם. (יש לומר שהרמח"ל עצמו מתפלל על השאלה...)

זה שבימינו נוצר מצב שניתן לקרוא לעצמך חסיד, או אפילו חסיד חב"ד, רק מצד הלבוש החיצוני – זה הפך כל העניין. חסידות דורשת מאיתנו דברים, עבודה ויגיעה; ואם באמת עושים זאת הרי אדמו"ר הזקן כותב בדף השער שעל זה בדיוק נאמר "כי קרוב אליך הדבר מאוד בפיך ובלבבך לעשותו". הרעיון הוא שאכן ניתן ללמוד חסידות בלי שום קשר להשתייכות מפלגתית ומגזרית, משום שלא זה עניינה של החסידות, היא דבר פנימי הרבה יותר.

אנסה בכל זאת לגעת בעניין הקודם על רגל אחת: הן על השאלה בקשר לתפילה וגם על שאלה כללית יותר, אחד ההדגשים של חסידות חב"ד בדרכי החסידות בעבודת ה' לעומת חסידות אחרות.

בדרך החסידות שישד אדמו"ר הזקן, עבודת התפילה היא חלק מהותי

ברשותכם, ננסה לאתגר את השיח ולאפיין את ספרי חסידות חב"ד והמאפיין המרכזי שלהם לעומת ספרי המוסר והחסידות הכללית.

הרב יהושע גרינפלד: בשנות בחרותי, היתה לי משיכה לחב"ד, וגם דמותו של כ"ק אדמו"ר זי"ע מאוד תפסה אותי, והייתי לומד מאמרים ושיחות מדי פעם. אך בפועל כשהתיישבתי ללמוד מאמר חסידות זה לא כל כך 'תפס' אותי ולא ירדתי לעומקם של דברים כלל, אע"פ שכבר התחילה אז ההופעה של חוברות 'חסידות מבוארת'.

תקופה קצרה לאחר נישואי, בכ"ד טבת תשס"ה, הגה"ח הגרש"ז גופין התחיל למסור שיעורים ב'היכל מנחם' בבני ברק. בשיעור הראשון לא הייתי (אם כי לאחר מכן האזנתי להקלטה...), אך מהשיעור השני התחלתי להשתתף מדי שבוע וללמוד ברצינות ובעומק ומאז זכיתי לשמוע מר' זלמן מאות שיעורים ב"ה (וכמובן אני חב כלפיו הכרת הטוב גדולה על שהכניסני לשיעורי החסידות הפנימית). בשלב מסוים נוכחתי לראות שבעצם מעודי לא הבנתי מה באמת כתוב במאמרים ובשיחות שלמדתי קודם לכן...

על דרך זה בספרים של אדמו"ר פולין וגליציה – דווקא לאחר שלומדים חסידות לעומק, תופסים בצורה שונה לחלוטין ועמוקה לאין ערוך את הווארטים שמדובר עליהם בספרי החסידות. כ"ק אדמו"ר זי"ע עצמו השווה את זה למשנה ולגמרא, שספרי החסידות הכלליים הם כתובים בתמצות ובקיצור, וכדי לעמוד על עומקם של דברי ה'מאור עיניים' וה'תולדות יעקב יוסף', מוכרחים ללמוד חסידות כמו שצריך ואז זה מקבל חיות ומשמעות אחרת לחלוטין.

ניתן להביא דוגמא מיסוד בעבודת ה' המדובר הרבה בעולם החסידות לענפיה – הצורך וההכרח באמונה פשוטה. אני התחנתי ב"ה בבית חסיד, שבו הושם דגש חזק על אמונה פשוטה, אמונת צדיקים וכיוצא בזה. חסידות חב"ד לכאורה מניחה דגש חזק על הבנה והשגה, שלכאורה שולל את האמונה, ואעפ"כ נראה בעליל שדווקא על ידי חסידות חב"ד מתחזקת האמונה הפשוטה. כי גם אם קיבלת חינוך חסידי לאמונה פשוטה, בספרי חב"ד מסבירים מהו השורש של אמונה פשוטה. כל השכל וההבנה מיועדים כדי לגלות את הקשר העצמי של יהודי עם הקב"ה. ואז גם האמונה הפשוטה הופכת לפנימית ואמיתית לאין ערוך.

נקודה חשובה נוספת: על אף שבספרי החסידות מבוארים עניינים רבים מגווונים, קשה לאנשים כערכנו לעמוד מתוכם על השיטה הכללית. לעומת זאת בספרי חב"ד הכל מבואר בתוך משנה סדורה וקן כללי שמהם מסתעפים כל העניינים שבחסידות. מלבד זאת, לפעמים יש מצב של "חסורי מחסרה והכי קתני", וישנם רעיונות מסוימים שלא היינו מתוודעים אליהם אם היינו מסתפקים רק בספרי החסידות הכללית.

הרב מאיר אליאני: בחור אחד שלמד ספרי חסידות כלליים ורצה להתחיל ללמוד מאמרים של הרבי הרש"ב, התלונן בפניי פעם שהוא לא רגיל ולא מסוגל לתפוס כזה עומק וכזו אריכות. בפועל הוא התחיל ללמוד, ולאחר כמה וכמה מאמרים הוא החל להתענג ולא הפסיק ללמוד, באומרו: איני מבין כיצד בכלל הבנתי משהו באותם ספרי חסידות שנכתבו בקיצור כל כך ובשפה סתומה.

מעניין לעניין, לפעמים אני אומר לאברכים ובחורים בני תורה: אתם רוצים ליהנות, פשוט בגשמיות? תלמדו 'המשך' תרס"ו! (ספר המאמרים הידוע מכ"ק אדמו"ר הרש"ב, המהווה עניין אחד ההולך ונבנה בשרשרת של מאמרים). יש שם מאמרים כל כך יפים, כל כך

ביותר אצל הבינוני, והיא אחד התנאים הבסיסיים ביותר להצלחתו בהתמודדות עם היצר הרע שלו או כפי שבתנאי אדמו"ר הזקן מכנה את זה, "הנפש הבהמית".

אצטט כאן קטע מפרק ט"ז בספר התניא: "וזה כלל גדול בעבודת ה' לבינונים העיקר הוא למשול ולשלוט על הטבע שבחלל השמאלי ע"י אור ה' המאיר לנפש האלוקית שבמוחו לשלוט על הלב כשמתבונן במוחו בגדולת אין סוף ברוך הוא להוליד מבינתו רוח דעת ויראת ה' במוחו להיות סור מרע דאורייתא ודרכנו ואפילו איסור קל של דברי סופרים ח"ו ואהבת ה' בלבו בחלל הימני בחשיקה וחפיצה לדבקה בו בקיום המצוות דאורייתא ודרכנו ות"ת שכנגד כולן".

דברים אלו באים בהמשך לכך שבפרק י"ב, הפרק שמוקדש לתיאור מדרגת הבינוני, הוא אומר שהבינוני הוא מי שלעולם אין הרע גובר בו בפועל לחטוא חלילה במעשה דיבור ומחשבה. וזאת למרות שבעצם הנפש האלוקית אינה שולטת על הגוף לבדה, רק שבזמנים מיוחדים כמו בשעת קריאת שמע ותפילה, "שהיא שעת מוחין גדולות למעלה וגם למטה היא שעת הכושר לכל אדם שאז מקשר חב"ד שלו לה' להעמיק דעתו בגדולת א"ס ב"ה ולעורר את האהבה כרשפי אש בחלל הימני שבלבו לדבקה בו בקיום התורה ומצוותיה מאהבה".

בשעת התפילה, כשמאירות בחלל הימני שבלב מידות הנפש האלוקית, כמו אהבה ויראה לה' יתברך שולדו מהתבוננות מחב"ד שבמוחו, הנפש הבהמית שמשכנה בחלל השמאלי שבלב כפופה לגמרי לנפש האלוקית והיא כמו ישנה, אבל אחר התפילה היא יכולה לחזור ולהתעורר ולהתאווה בחזרה לכל עניני העולם. אצל הבינוני המוח שליט על הלב, ובפועל הוא מתגבר על התאוות והן אינן יוצאות אף פעם מהכוח אל הפועל להיכשל חלילה במעשה דיבור ומחשבה נגד רצון השם יתברך, אולם גם זה שמוחו שליט על הלב הוא בכוח ה"רשימו" שנשאר אצלו מהחיות שהאירה בו בשעת התפילה.

עד כאן תיאור מקוצר ביותר של הבינוני. אני מסתמך על זה שרוב הקוראים הנכבדים מכירים קצת את העניין או יעיין בספר התניא בפרקים י"ב ו"ג וט"ו להבנת התיאור בהרחבה.

בעוד שברבים מענפי החסידות שמו את עבודת התפילה במקום מרכזי ונתנו לזה חשיבות ויחס, וגם לימדו איך אפשר להתפלל בווארמקייט ורגש פנימי עז של אהבה לה' – בכללות אפשר לומר שהאירוי את החשיבות של התפילה בפני עצמה או את התפילה ככזו שיוצרת קשר פנימי בין היהודי לקב"ה. לעומת זאת בדרך שהתווה אדמו"ר הזקן, התפילה היא שלב מכריע בעבודה הפנימית של הבינוני או בדרך לשם ואי אפשר בלעדיה.

אחד ההדגשים שמדגיש אדמו"ר הזקן, שלא מודעים לזה ללא ספר התניא, הוא שאנחנו – רוב בני האדם שמידתם ודרך עבודת ה' שלהם היא הדרך של עבודת ה' השייכת לבינוניים – לא באמת יכולים להפוך לגמרי את הנפש הבהמית שלנו, ורק יכולים לשלוט על הפעילות המעשית שלנו בכוח הנפש האלוקית על ידי עבודת התפילה.

זה חידוש כל כך גדול, ותמיד אני נשאל על כך בשיעורים. הרי בפשטות מהרמב"ם בהלכות דעות ומספרי מוסר בכלל נשמע שאדם כן יכול לשנות את הטבע שלו, והם משיאים עצות שונות לכך. אבל על כל פנים אדמו"ר הזקן קובע שהבינוני לא יכול לשנות לגמרי את טבע מידות נפשו הבהמית ורק לשלוט על הפעילות שלהן. רק הצדיק הוא מי שיכול להפוך את נפשו הבהמית לגמרי. זה נושא שלם בחסידות, ואין כאן המקום לתווך ולבאר בשלמות את השיטות.

בשאר חוגי החסידות, גם מי שלא כל כך משקיע בתפילה יש נושאים אחרים שעל שמם יכול הוא להיקרא בגאון 'חסיד'. יש מקומות שהדגישו את השמחה כנקודה יסודית בעבודת ה'; יש מקומות שהדגישו את אהבת ישראל כמפתח המרכזי; יש ששמו דגש על הנקיות וטהרת הלב, שכל דבר ייעשה לשמה בלי פניות; יש שהתמקדו על שמירת עיניים ומחשבה בתכלית. וכל אחד ואחד מדברים אלו הוא אכן עניין שלם שהעובד בו והולך בדרכיו ראוי להיקרא חסיד פלוני. אבל כמדומה לי כולם כאן מסכימים שבחב"ד זה שונה. בכל בית כנסת חב"ד יש חדר קטן בצד שמיועד למאריכים בתפילתם אחרי שסיימו שאר הציבור להתפלל, ואפילו יש לו שם בעגה הפנימית: הוא נקרא "חב"דניצע", על שם ההתעמקות

בהתבוננות בשעת התפילה במטרה לזכך את הנפש הבהמית ולשנות את דרכיה.

אז השאלה עכשיו היא: האם אתה מכיר כאלו שעוסקים באופן קבוע בעבודת התפילה ולא רואים אצלם שינוי ממש וחזק בהתנהגות היומיומית? אני לא מכיר כאלו.

רק אבהיר ברשותכם: זו תשובה על רגל אחת ממש, וברוח המטאפורה גם היא לא ממש עומדת על הרצפה, כי צריך מסגרת הרבה יותר רחבה לתאר את עבודת התפילה ולדבר מה שייך לאנשים בזמננו, בפרט לצעירים, כמה זמן להקדיש לעבודה זו ובאיזו תכיפות, וחלילה לא באתי לומר שמי שלא עוסק בעבודת התפילה אינו חסיד, חלילה. רק רציתי לחדד ולמקד שהתיאור הזה עליו שאלת, שעל ידי לימוד החסידות הופכים ל'מלאך', הוא תיאור נכון של מי שלא רק מתחבר ללימוד מאמרי חסידות אלא גם מתמסר ליישם את הנלמד באמצעות עבודה מסודרת וקבועה ויגיעה בעבודת התפילה.

הרב מאיר אלייאני: אוסיף עוד עניין בזה: המילה 'ביטול', המודגשת כל כך בתורת ודרכי חב"ד, לא נשמעת כמעט מחוץ לחסידות. גם המושג 'התועדות' הוא נפלא כל כך, יש הודמנות בין חברים ובין משפיע ותלמיד לשוחח על הדברים האמיתיים שאנחנו מתמודדים בהם. אמרתי פעם למשגיח בישיבה ליטאית שאם רק היו מאמצים את הרעיון הזה שנקרא 'התועדות', לאו דווקא באותה מתכונת של חב"ד, היו חוסכים הרבה עגמת נפש והתמודדות עם 'בעיות הדור' כפי שזה מכונה.

ולעניין הביטול: מדברים במוסר על לא להתגאות, על זה שכן צריכה להיות שמינית שבשמינית, אך לא מדברים על 'ביטול', על שלילת המציאות.

יש לפעמים מניעה וחשש להתחיל ללמוד חסידות כי אברך חושב לעצמו שבגיל ארבעים, אחרי כל כך הרבה מסכתות וסוגיות שלמד, בוודאי הוא כבר מבין היטב מהן אהבת השם ויראת השם וכיצד יש לנהוג... מדוע שמישהו יגיד לי פתאום לשנות את החיים? אני מתפלל כבר כל כך הרבה שנים, איש לא יכול להגיד לי שהתפילה שלי לא בסדר. צריך הרבה 'ביטול' בשביל זה.

נקודה זו שייכת במיוחד לל"ג בעומר ולהתגלות תורת הקבלה. כ"ק אדמו"ר הרי"צ מספר שמישהו דיבר איתו פעם על כך שחכמי הקבלה נקראים "חכמי האמת". וכי כל הנגלה זה שקר ח"ו? אלא הוא מבאר שהכוונה היא שלא מעורב בזה השכל האנושי. אם אומרים סברה שכלית, איזו הבנה ברשב"א, יתכן שהיא נכונה ויתכן שלא. לכן זה נקרא 'שקר' ביחס לדברים שבקבלה ובחסידות בעיני תורת הנפש, שבהם לא ניתן להכניס סברות של שכל, אלא זו האמת וכך הם פני הדברים. זה נקרא 'אמת', כי זה לא משאיר מקום למציאות של האדם. זו האמת וככה היא.

לכן בבתי כנסת חב"דיים בשבתות חוזרים שיחה של כ"ק אדמו"ר זי"ע על הפרשה. מה הטעם לחזור על שיחה שכתובה כבר? לא עדיף שכל אחד יגיד ווארט וחידושים משלו על הפרשה? אלא זו הנקודה: לא מחפשים לשמוע רק ווארט רעיוני על הפרשה ולהמציא דברים; מחפשים לדעת מה הפרשה מלמדת אותי ולהתחבר לדברים שהם בוודאי אמיתיים.

הרב פינחס וואלאך: לכן כשמישהו אומר מאמר חסידות זה נקרא אצלנו "לחזור" חסידות. מה הפירוש "לחזור"? כי הוא אומר את האמת, הוא חוזר את דברי הרב כעונה אחר האומר, הוא כעת לא משתמש בשכל שלו.

הרב מאיר אלייאני: יש מכתב מכ"ק אדמו"ר זי"ע באגרות קודש לבחור אחד ששאל שאלות רבות על חסידות, ומדוע התגלתה דוקא עכשיו וכיו"ב, ורבנו ענה לו: אני יכול להסביר לך הרבה דברים והרבה תירוצים נפלאים שמיישבים את הנפש, אבל אתה צריך לדעת שזה כמו ללמוד שחייה בלי להיכנס למים. לא יעזור כמה ילמדו אותך לעשות את התנועות הנכונות – עד שלא תקפוץ למים ותנסה בעצמך לא תדע לשחות. כך זה בלימוד החסידות, אנחנו מנסים להסביר את העניין ואת המעלה שבה, אבל צריך פשוט לקפוץ למים ולנסות בעצמך.

טעמו וראו כי טוב ה'!

נשמתא דאורייתא

ביאורים מתורת חב"ד לרף היומי

יבמות סט – פב

מצות פריעה בכניסה לארץ ישראל

לא ניתנה פריעת מילה לאברהם אבינו שנאמר בעת ההיא אמר ה' אל יהושע עשה לך חרבות צורים וגו'. מאי שוב אלא לאו לפריעה (עא, ב)

ויובן בהקדים דהנה מצינו שאברהם אבינו התנבא גם לפני שנימול, היינו שהעלה לא היתה סתירה להתגלות ה' אליו, ומכל מקום אחרי שנימול נאמר "ורא אליו הוי" (וראה זהר ח"א פח, ב. צא, ב), כי אחרי המילה התגלתה אליו הארה מדרגא נעלית הרבה יותר.

והענין הוא, שלפני המילה התגלתה אליו הארה מעולם האצילות, ואחרי המילה זכה להתגלות מבחינת א"ק [אדם קדמון], ובחינה זו מאירה בכל אחד מ ישראל אחרי שנימול.

והטעם לכך שהארת האצילות יכולה להתגלות גם כשיש ערלה מה שאין כן הארת א"ק, הוא משום שהגילוי מעולם האצילות הוא מאיר בבחינת התלבשות והעלמות רבות בכל עולם לפי ערכו, והארה זו היא מאירה ממש בבחינת פנימיות המקבלים להחיות את הנמצאים על ידי שמתלבש ומאיר בתוכיותם על ידי העשרה מאמרות שבהם נברא העולם, כמבואר בשער היחוד והאמונה. ולכן עולם העשיה הוא בבחינת פירוד וישות, לפי שהארה זו אינה מאירה כמו שהיא בעצמותה אלא מתעלמת בלבושים רבים עד שאף על פי שיחיה ממנה המקבל עם כל זה לא יראנה.

והיות שהארה זו היא מתלבשת בלבושים, לכן אין הקליפות יכולות למנוע המשכת ההארה.

אמנם אדם קדמון היא הארה נעלית מאוד, והיא הנקראת רעוא דכל רעוין היינו רצון כל הרצונות, ובלשון העץ חיים כשעלה ברצונו הפשוט, ויובן על דרך משל מאדם שעולה ברצונו לבנות בית. הנה מתחילה אין ניכרים דברים פרטיים באופן בנין הבית והחדרים שבתוכו, אלא רצון כללי לדירה. ורק אחר כך כשיורד למעשה אז מתגלים הפרטים בכל דבר שיהיו באופן שישלים את רצונו.

והנמשל הוא למעלה, שיש רצונות פרטיים לעולמות פרטיים, כמו כתר דאצילות הוא ענין הרצון להתהוות עולם האצילות, ועל דרך זה כתר דבריאה וכו'. אמנם אין סוף ב"ה הוא פשוט בתכלית ומושלל מתואר ותמונה פרטית, וההמשכה לפרטים היא על ידי שמתחלה נמשך חפץ ורצון בכלל להיות התהוות כל הנמצאים, אלא שהתהוותם זו

הוא בבחינת העלם והתכללות כולם יחד, וזהו סוד אדם קדמון, כי שם אדם מורה על היותו כולל הכל, ואחר כך נמשכו ממנו מההעלם אל הגילוי על ידי המשכת הרצון בפרט להיות רצון להתהוות החכמה והבינה ותוצאותיהם בפרטי פרטות.

ומטעם זה בהארת א"ק לא שייך בחינת התלבשות, כי להיותה בחינה שלמעלה מדרגות פרטיות, הרי לגביה האצילות עם העשיה שווים, ואילו "התלבשות" פירושה התייחסות למציאותה של אותה דרגא בה התלבשות.

ולכן בכדי שיאיר אצל איש הישראלי הארת א"ק, ולא יהנו מזה הקליפות, ולא ימנעו ההארה, צריך להעביר את הערלה תחילה.

והנה באופן התגלות דאור א"ק יש כמה מדרגות, ואם הגילוי בא ממקום גבוה ומדרגה נעלית ביותר, אזי צריך להסיר גם בחינת הערלה הדקה היא עור הפריעה, שהיא עור של העטרה תחת הערלה הגסה, כי גם היא מונעת לגילוי אור זה, כי לגבי אור זה גם היא להסתר והעלם תיחשב, אבל כשאין הגילוי בא שם ממקום ומדרגה הגבוה כל כך אזי אין צריך להסיר רק בחינת הערלה הגסה בלבד אבל בחינת הערלה הדקה אינה מזקת כל כך.

ועל דרך מאמר רז"ל (לקמן קכא, ב ועוד) וסביביו נשערה מאד שהקב"ה מדקדק עם הצדיקים כחוט השערה, וכמו ענין תאוות היתר, שלבאי סוד ה' צריכים להתרחק גם מהם, ונדרים סייג לפרישות, כי כל מי שיטעה מחשבותיו להשרות עליו קדושה עליונה צריך להתרחק ביותר משמן הרע, וכמו שכתוב בכל ספרי המוסר.

ולכן, בהיות בני ישראל במצרים, עדיין לא האיר מבחינת פנימית דא"ק זה, ועל כן לא נצטוו עדיין על מצות פריעה אלא על המילה בלבד, עד בבואם לארץ אשר ה' דורש אותה ויעני ה' בה, אז נצטוו גם על הפריעה.

(על פי סידור עם דא"ח שער המילה. דרך מצוותיך מצות מילה. לקר"ש ח"י ע' 50)

מדוע בני ישראל לא באו בטענה וזעקה?

משום דלא נשיב להו רוח צפונית (עא, א)
כספרי אומר דנגזנותו של ישראל סיפר הכתוב שלא עשו אלא פסח אחד בני ישראל כשהיו במדבר. וזמנה וכי כמזיד היו נמנעים.. והא כיון שלא אפשר לא היתה מעכבת (תורה ש"ש משום)

ויש לחזק הקושיא על פי הדעות ש"תלה הכתוב מצוה זו (קרבן פסח) בכיאתם לארץ

ולא נתחייבו במדבר אלא פסח אחד שעשו בשנה השנית על פי הדבור, והיינו שנצטוו בפירוש להקריבו רק בארץ ישראל, ורק על פסח שבשנה שניה נצטוו בפירוש בהוראת שעה (רש"י פרשת בא יב, כה, וראה מכילתא שם. תוד"ה הואיל, קידושין לו, ב), ואם כן – מה גנות יש לישראל בעשייתם רק פסח אחד?!

ובתוס' (קידושין שם) מתרצים "דהיינו גנות" – שנשתהו ליכנס לארץ עד מ' שנה מפני עון המרגלים. אבל אם כן הגנות היא עון המרגלים, ומדוע מצינים את הגנות בהעדר הקרבת הפסח, שאינו אלא תוצאה שולית מעון המרגלים?
ויש לומר:

בפרשת הקרבת פסח בשנה שניה במדבר מספרת התורה על "אנשים אשר היו טמאים לנפש אדם ולא יכלו לעשות הפסח", והם תבעו וטענו "למה נגרע לבלתי הקריב את קרבן ה' במועדו!" והקב"ה קיבל את טענתם ובקשתם "למה נגרע", ונתן להם את האפשרות להשלים את החסרון ולהקריב קרבן פסח שני.

וזהו גנותן של ישראל – כי אם מצד הבקשה והטענה של מתי מספר מ ישראל, נתן הקב"ה זמן נוסף לקרבן פסח ב"ד באייר, הרי בוודאי שאילו היו כל ישראל מבקשים ותובעים מהקב"ה שרצונם להקריב את קרבן הפסח כמו שעשו במדבר בשנה השנית, בודאי היה הדבר עולה בידם!

וזהו "גנותן של ישראל, שכל ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר לא הקריבו אלא פסח זה בלבד" – והרי אילו היו בני ישראל מבקשים מהקב"ה "למה נגרע", היתה בקשתם מתקבלת והיו מקריבים את הקרבן כל הארבעים שנה!

(על פי אוצר לקוטי שיחות שיחה א לפרשת בהעלותך)

בין "בריתי" ל"בריתו" של אברהם אבינו

דבר תורה משוך אוכל בתרומה ומדבריהם גורו עליו. מיתבי. את בריתי הפר לרבות את המשוך.. מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא (עא, א)

והנה הרמב"ם בהלכות מילה (פ"ג ה"ח) כתב שגם מי ש"הניח ערלתו" וגם מי ש"משכה" הרי הם בכלל "מפר בריתו של אברהם אבינו". ולאידך – פוסק (הלכות תרומות פ"ז ה"י) ש"משוך מותר לאכול

בתרומה ואע"פ שנראה כערל ומסיים "ומדברי סופרים שימול פעם שניה עד שיראה מהול", ופירשו נו"כ הרמב"ם שם שהוא רק למצוה ואין זה מעכב אכילת תרומה אפילו מדרבנן.

ולכאורה אם אינו נחשב ערל (גם מדרבנן), ומותר באכילת תרומה, מדוע הוא בכלל "מפר בריתו של אברהם אבינו", ומה גם שזהו דלא כמסקנת הגמרא שאינו בכלל "את ברית הפר"?

ויש לומר:

בברית מילה יש שני גדרים: "ברית של אברהם אבינו", שבזה אפשרית הפרה על ידי מעשה האדם, שעל ידי פעולתו יפר הברית; ו"ברית" של הקב"ה, שכיון שנמול פעם אחת שוב אי אפשר להאדם לבטל ולהפר ברית זו, ולכן לא מקרי משוך ערל לענין אכילת תרומה.

והביאור בזה:

שונה הברית בין הקב"ה ואברהם מכל "ברית" בין שני אנשים, שמתקשרים להיות אוהבים זה את זה. כי בכריתת ברית בין הקב"ה ואברהם (בין בורא לנברא), יש חילוק בין הברית כפי שהיא מצד הקב"ה והברית כפי שהיא מצד אברהם. ואף שעיקר הברית הוא מצד הקב"ה, מצד כח הבורא נעשית הברית באופן ד"ברית עולם", הרי ישנו בזה גם צד של הנברא, "ואתה את בריתך תשמור". והם שני הפרטים הנ"ל שבברית מילה: כמו שהוא מצד הקב"ה, "ברית", וכמו שהוא מצד אברהם אבינו.

והיינו שבענין כריתת הברית והתקשרות עם הקב"ה, ישנם שני פרטים, כמו שהוא מצד הנברא ופעולתו, בריתו של אברהם אבינו, שבגילוייה של התקשרות זו אפשר שיהיה הפסק, והוא מה ש"מילה ראשי תיבות מתנה יש לה הפסק", ולכן אפשר שמעשה האדם יפגע בזה, ולכן דייק הרמב"ם בלשונו לגבי משוך, וקרא לו "מפר בריתו של אברהם אבינו"; אבל ההתקשרות מצד הבורא, אי אפשר להיות בה הפסק, כיון שאינו דבר שנעשה מצד הנברא אלא מצד הקב"ה, שלכן נקרא "בריתי", ומצד זה גם משוך אינו נקרא ערל, כי אין פעולת האדם יכולה להפר ברית זו.

(על פי לקוטי שיחות חלק לה ע' 47 ואילך)

עבודת התפלה מונעת ראיית קרי

יעקב אבינו. דכתיב ביה כחי וראשית אוני שלא ראה קרי מימיו (ע"ה).

יש לומר השייכות ליעקב דוקא, כי הוא נקרא יעקב עבדי, ועבודה שבלב זו תפלה, ובתפלה יש ח"י ברכות כנגד ח"י חוליות (וברטיות יש ד' פעמים ח"י בסדר התפלה: ח"י ברכות השחר, ח"י פסוקים ביהי כבוד, וח"י אזכרות בקריאת שמע, וח"י ברכות בשמו"ע, ד' פעמים ח"י הם ע"ב, וזהו ענין "עבד" – ע"ב ד' – ד' פעמים ח"י שיוצא עב). ושייכות ח"י חוליות לתפלה היא כי חוט השדרה ממשיך ממח הדעת עד ליסוד סיומא דגופא, וכך גם בתפלה הוא היחוד העליון והמשכת הדעת בכל קומת נפש האדם.

ועל זה אמר יעקב ראשית אוני, דיש און בקדושה, וכנגדה און בקליפה, בקליפה הוא מה שכתוב ואיש און מחשבותיו, הם ההרהורין בישין שגורמים לקרי רח"ל. אמנם על ידי עבודת התפלה בהמשכת היחוד בכל קומת נפש האדם, על ידי זה לא הביט און ביעקב, כי אין להם מקום בנפש, וזהו שיעקב לא ראה קרי.

(על פי אור התורה במדבר ח"ג ע' תתקצ"ה, ע' א"ב)

רוממות המלך

וילבש שאל את דוד מדיו כמדתו וכתוב ביה בשאל משכמו ומעלה נבוה מכל העם (ע"ה).

כי המלך הוא איש מרום בעצם, וכידוע ענין משכמו ומעלה גבוה מכל העם, דשכס הוא הדעת שבין הכתפין, והם המוחין לא כפי שהם בעצם, אלא כפי שהם נשפלים ויורדים להשפיע ולהוליד מדות שבלב.

וזהו משכמו ומעלה גבוה מכל העם, דמעלת המלך הוא מה שהמוחין שלו השייכים למדות, הוא למעלה מבחינת ראש ומוחין בעצם, של כללות העם.

(על פי ספר המאמרים תרפ"ד ע' רנט)

"סימנים" או "מתנות"?

שלשה סימנים יש באומה זו הרחמנים והביישנין וגומלי חסדים (ע"ה).

והנה בירושלמי (קידושין פ"ד ה"א) ובמדרש (במדבר פ"ח, ד. מדרש תהלים מזמור א. מדרש שמואל (באבער) פכ"ח) הלשון הוא: ג' מתנות טובות נתן הקב"ה לישראל.

ויש לומר שדיוק לשון הבבלי "סימנים" הוא – להורות שאין המדובר במעלות מדות אלו כשלעצמן, אלא בכך שהן משמשות כ"סימנים" על ענין מהותי; וכיון שכולן הן סימן על דבר אחד, מובן מזה, שכל שלש המדות נובעות מתכונה אחת מסויימת.

והנה נקודת מהותו של איש ישראל הוא ענין הביטול, שאינו מציאות לעצמו אלא כל ענינו הוא לשמש את קונו. ויש לומר שזהו הטעם לכך שהרמב"ם (הל' איסורי ביאה פ"ט הי"ז) שינה את הסדר מהגמרא, והקדים "ביישנים" לפני "רחמנים" וגומלי חסדים.

והיינו כי רגש הבושה, שמורה על טבע הרכות ושלילת העזות כו', מבטא את נקודת הביטול באופן גלוי, ולכן זהו הסימן הראשון והעיקרי של ישראל, ושלמות הסימן היא כאשר נקודת הביטול חודרת בכל מציאותו, עד שגם הרחמים והחסד שלו הם מצד הביטול.

(על פי לקוטי שיחות ח"ל ע' 61 ואילך)

מדות טובות מקליפת נה

שלשה סימנים יש באומה זו הרחמנים והביישנין וגומלי חסדים (ע"ה).

כי לכל איש ישראל יש שתי נפשות, נפש האלוקית שהיא חלק אלוהי ממעל ממש, ונפש אחת שהיא מצד הקליפה וסטרא אחרא,

והיא המתלבשת בדם האדם להחיות את הגוף וכדכתיב כי נפש הבשר בדם היא. וגם מידות טובות שבטבע כל ישראל בתולדתם כמו רחמנות וגמילות חסדים באות ממנה, כי בישראל נפש זו דקליפה היא מקליפת נוגה שיש בה גם כן טוב, והיא מסוד עץ הדעת טוב ורע. ולכן יש בה גם כן מדות טובות בטבעה.

מה שאין כן נפשות אומות עובדי גלולים הן משאר קליפות טמאות שאין בהן טוב כלל (כמו שכתב בעץ חיים שער מ"ט פ"ג), וכדאיתא בגמרא ע"פ וחסד לאומים חטאת שכל צדקה וחסד שאומות עובדי גלולים עושין אינן אלא להתייהר.

(אמנם מדת הביישנות אינה בטבע הגוף מצד עצמו, (ואדרבה, ישראל מטבעם הם "ענין שבאומות"), אלא הביישנות באה להם רק על ידי התורה שמתשת כוחן ומכנעת ליבן, כפי שמוכח מהפסוק שמביאה הגמרא "ולמען תהיה יראתו על פניכם" שנאמר לגבי מתן תורה, וכמו שהביא המהרש"א מהגמרא בנדרים שהבושה באה לנו מנתינת התורה, שהרי "מי שאין לו ברושת פנים בידוע שלא עמדו אבותיו על הר סיני").

(על פי תניא פרק א. והערות כ"ק אדמו"ר שם)

סרים – שאינו עוסק בעבודת התפלה

סרים חמה לא חולין ולא חולצין לאשתו (ע"ה).

דכתיב לא ימחה שמו מן הארץ לפרט לסרים ששמו מחי (רש"י).

והנה ענין ההולדה נעשה על ידי זה שהטפה נמשכת מהמוח על ידי חוט השדרה. ואם ח"ו יש קלקול באחד מהם, אזי אינו מוליד.

וענינו בעבודת ה', כי זמן התעוררות דחילו ורחימו והעלאת התורה ומצוות לפרחא לעילא הוא בתפלה, שתחלתה היא התבוננות במוחו, כמאמר רז"ל אין עומדין להתפלל כו', היינו שצריך להיות תחילה ההתבוננות במוחו, ואחר כך נמשך בחוט השדרה, וזהו ענין תחלת שמונה עשרה שיש בה ח"י ברכות כנגד ח"י חוליות שבשדרה המעמידות כל הגוף, והעיקר הוא חוט השדרה עצמו שהוא הפנימיות דהחוליות שגם התפלה היא הפנימיות דח"י חוליות (כמבואר בלקו"ת פ' בלק), שלכן אם נשברה השדרה ולא נפסק החוט שלה כשרה (חולין נד, א), לפי שעיקר החיות הוא בהחוט עצמו. ולאחרי שנמשכת הטפה מהמוח (התבוננות במוחו) על ידי חוט השדרה, נעשה ענין ההולדה – עשיית המצוה שקיומה צריך להיות מפני קבלת עול מלכות שמים, שלכן מצוות צריכות כוונה (במצוות דאורייתא, כמבואר בשו"ע אדה"ז או"ח ס"ס ס"ה), בדוגמת המשכת הטפה על ידי היסוד, שדוגמתו בעבודה הוא ענין ההתקשרות על ידי ביטול.

וכדי שתהיה ההולדה צריך להיות יורה כחץ, כמו שכתוב בחרבי ובקשתי, ותרגומו בצלותי ובבעותי היינו שהתפלה נקראת קשת, משום שיורה חץ למרחוק (היינו שמבער גם את הרע הנעלם, כמבואר בהוספות לתו"א פרשת ויחי).

(על פי רשימות כ"ק אדמו"ר, חוברת קנב)

כסא דנחמתא

בלב כואב ודואב מצטערים אנו מרה על פטירתו של איש חסיד ועושה חסד,
איש חי ורב פעלים לתורה ולתעודה, מרנין לב אלמנות ומשמח יתומים,
איש האשכולות אשר לא החזיק טיבותא לנפשיה

הרה"ח רבי **יעקב שלום פיישר** זצ"ל

ומשגרים אנו תנחומינו הכנים
לנוות ביתו החשובה תחי' אשר עמדה תדיר לימינו בכל פעולותיו הכבירות
לאחיו הדגול מרבבה, תומך נלהב במפעליו להפצת מעיינות החסידות
הרבני הנגיד החסידי הגה"ח רבי **שמואל חיים דוד** שליט"א

ולבניו הדגולים ממשיכי מורשתו
הרה"ח ר' שמשון, הרה"ח ר' שלמה, הרה"ג ר' שמואל חיים,
הרה"ח ר' ישראל מאיר, ולבנותיו החשובות

המקום ינחם אתכם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים
ובהמשך מעשי הצדקה והחסד הכבירים שלו תנוחמו

הזדמנות פז לסיים את כל התורה כולה בתוך פחות משנה
ביום חמישי הקרוב, ל"ג בעומר, יומא דהילולא דרשב"י

**מתחיל מחזור חדש של לימוד הרמב"ם,
ג' פרקים ליום**

בהתאם לתקנת כ"ק אדמו"ר מלויובאוויטש זי"ע

הצטרפו למסלול הלימוד והביאו לעצמכם את הזכות הנדירה והמיוחדת!

חדש

**כל ספרי 'מעיינותיך' וגיליונות 'כי קרוב'
מחכים לכם בכל סניפי רשת 'אור החיים' ברחבי הארץ**

ירושלים: ירמיהו 13. שאולזון 49 הר נוף. הפסגה 45 בית וגן. בר אילן 4. תבוקק 2. **בני ברק:** רבי עקיבא 152. רבי עקיבא 68. הרב כהנמן 64. נחמיה 28.
אהרונביץ 12 מרכז רימונים. **בית שמש:** יהודה הנשיא 6. נחל יצנים 3. **מודיעין עילית:** חפץ חיים 7. שדרות יחזקאל 2. **אשדוד:** יהודה הנשיא 8.
הורקנוס 8. **ביתר עילית:** הר"ן 9. **אלעד:** יהודה הנשיא 94. **פתח תקווה:** רוטשילד 75. **נתניה:** משה הס 18. **נתיבות:** הרמב"ם 13. **חיפה:** מיכאל 27.

